ಪವನಕಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಪರ್ವತಗಳ ಕಠೋರ ಗೋಡೆಗಳ ಆಘಾತ ಏಟು ಸಹಿಸುತ್ತದೆ, ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ, ತಿದಿಯಿಂದ ಒತ್ತಲಾಗುತ್ತದೆ, ಪಂಖಾ, ಬಟ್ಟೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹೊಡೆತ ತಿನ್ನುತ್ತದೆ, ವೃಕ್ಷಗಳ ರೆಂಬೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪವನಕಾಯದಲ್ಲಿ ಘೋರ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ.

ವನಸ್ಪತಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣ ವನಸ್ಪತಿಯಲ್ಲಂತೂ ಒಂದರ ಘಾತದಲ್ಲಿ ಅನಂತಗಳ ಘಾತದ ದುಃಖವನ್ನಂತೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವನಸ್ಪತಿಯ ದುಃಖವು ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಸೀಳುವುದು,ಕೊಯ್ಯುವುದು, ಕೊರೆಯುವುದು, ಉಜ್ಜುವುದು, ಜಗಿಯುವುದು, ತುಪ್ಪ-ಎಣ್ಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಸುಡುವುದು, ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ತಿವಿಯುವುದು, ಸೀಳುವುದು, ಕಟ್ಟುವುದು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸುವುದು, ಬಾಗಿಸುವುದು, ಮುರಿಯುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಘೋರ ದುಃಖವನ್ನು ವನಸ್ಪತಿ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವವು ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಏಕೇಂದ್ರಿಯಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ನಾಲಿಗೆಯಿಲ್ಲ, ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಲ್ಲ, ಆಲಿಸಲು ಕಿವಿಗಳಿಲ್ಲ, ಕೈಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅಂಗ-ಉಪಾಂಗಗಳಿಲ್ಲ, ಯಾರೂ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಘೋರ ದುಃಖಮಯ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಯದೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವುದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. **ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅನ್ಯಾಯ, ಅಭಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಜೀವದ ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.** ಏಕೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಪರ್ಯಾಯ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಭಾವ, ಶಕ್ತಿ, ಸುಖಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಜಡ ಅಚೇತನದ ಸಮಾನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ ಜ್ಞಾನದ ಸತ್ತಾ ಒಂದು ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯದ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿರಹಿತ ಕೇವಲ ದುಃಖಮಯವಾದ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ-ಮರಣ-ವೇದನೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಆ ಜೀವವೇ ತಿಳಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ವಿಕಲತ್ರಯ ಜೀವಗಳ ದುಃಖ : ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಜೀವವು ತ್ರಸ ಪರ್ಯಾಯ ಪಡೆದರೆ ವಿಕಲ ಚತುಷ್ಕದಲ್ಲಿ ಘೋರ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ. ಝುಳಪಿಸುವ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯದ ಪೀಡೆಯಿಂದ ತೀವ್ರ-ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆಮಯ ವೇದನೆಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ನಿರಂತರ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಅರಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತದೆ, ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟಗಳು ತಮ್ಮ ಬಾಯನ್ನು ಅಗಲವಾಗಿ ತೆರೆದು ಆಹಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಚಂಚಲವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತವೆ. ನೊಣ, ಜೇನುನೊಣ, ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿ ನಿರಂತರ ಆಹಾರ ಹುಡುಕುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತವೆ, ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ, ಜಲದಲ್ಲಿ-ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ, ಹವೆಯ-ವಸ್ತ್ರಗಳ ಏಟಿನಿಂದ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ; ಪಶುಗಳ ಪುಚ್ಛದಿಂದ-ಗೊರಸುಗಳಿಂದ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ; ಮನುಷ್ಯರ ಉಗುರುಗಳಿಂದ, ಕೈ-ಕಾಲು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ದಬ್ಬಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಮಲ-ಕಫಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಸಹೋಗಿ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ವಿಕಲತ್ರಯ ಜೀವಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ದಯೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಗುಬ್ಬಿ-ಕಾಗೆಗಳು ಹಿಡಿದು ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹಲ್ಲಿ, ಜಿರಳೆ, ಸರ್ಪ ಮೊದಲಾದವು ಹುಡುಕಿ-ಹುಡುಕಿ ತಿಂದು ಹಾಕುತ್ತವೆ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ವಜ್ರದಂತಿರುವ ಚುಂಚುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ನುಸಿ, ಕುಟ್ಟೆಹುಳ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋದ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಬೀಸುತ್ತಾರೆ, ಒರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ, ತುಂಡು-ತುಂಡು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಹುರಿಯುತ್ತಾರೆ, ಕುದಿಸುತ್ತಾರೆ, ತರಕಾರಿ ಪಲ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ, ಹುರಿಯುತ್ತಾರೆ, ಕುದಿಸುತ್ತಾರೆ, ತಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಯಾರೂ ದಯೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಫಲಗಳಲ್ಲಿ, ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ, ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ, ಪುಷ್ಪ-ಪಲ್ಲವ-ವಲ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿ; ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ಆಹಾರ, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ವಿಕಲತ್ರಯ ಮತ್ತು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಜೀವಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ; ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ, ಜೀವ ಜಂತುಗಳು ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರು ದಯೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ?

ವಿಕಲತ್ರಯ ಜೀವಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ವರ್ಷಾಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯು ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವು ಪಶುಗಳ ಕಾಲುಗಳಿಂದ, ಮನುಷ್ಯರ ಕಾಲುಗಳಿಂದ, ಕುದುರೆಗಳ ಗೊರಸುಗಳಿಂದ, ರಥ, ಚಕ್ಕಡಿಗಾಡಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ದಬ್ಬಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಕಾಲುಗಳು ಮುರಿದು ಬೀಳುತ್ತವೆ, ತಲೆ ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಯಾರು ದಯೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ? ಯಾರೂ ಅವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವುದು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಕಲತ್ರಯರೂಪ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಮರಣವು ಅನೇಕ ದುಃಖ ಸಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಕಲತ್ರಯ ಜೀವಗಳು ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆಯಿಂದ, ಶೀತ-ಉಷ್ಣದ ವೇದನೆಯಿಂದ, ಮಳೆ, ಗಾಳಿ, ವಾಹನಗಳ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಮಣ್ಣಿನ ರಾಶಿ, ಮಲ, ಮೂತ್ರ, ಬಿಸಿ ನೀರು, ಅಗ್ನಿ, ಮೊದಲಾದವು ಬೀಳುವುದರಿಂದ ದಬ್ಬಿಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ. **ವಿಕಲತ್ರಯ ಜೀವಗಳ ಕಡೆಗೆ ಯಾರೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ, ಕೆಲ-ಕೆಲವರಂತೂ ಅವನ್ನು ಜೀವವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಯಾರೂ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ದಯೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.** ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ-ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ದೀವಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿ ಸತ್ತು ಘೋರ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ ; ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ, ಮತ್ತೆ ಸಾಯುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಜಲಚರ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ದುಃಖ : ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಜಲಚರ ತಿರ್ಯಂಚವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಲವನ್ನು ಸಬಲವು ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಧೀವರರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಳ್ಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಹೋಗಿ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಜೀವಂತವಿರುವಂಥವುಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಡು ಸ್ಥಲಚರ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ದುಃಖ : ಕಾಡಿನ ಜೀವಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಭಯಭೀತ, ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ, ಶೀತ, ಉಷ್ಣ, ಮಳೆ, ಗಾಳಿ, ಕೆಸರು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಸಿವೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಆಹಾರವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಹಾರ ದೊರಕಿದರೆ ನೀರು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ, ತೀವ್ರತರವಾದ ತೃಷೆಯ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ಭಿಲ್ಲ, ಬೇಟೆಗಾರರು ಹೋಗಿ ಕೊಂದು ತರುತ್ತಾರೆ; ಸಬಲವಿದ್ದರೆ ನಿರ್ಬಲಗಳನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಭಿಲ್ಲರು ಬೇಟೆಗಾರರು ಹೋಗಿ ಕೊಂದು ತರುತ್ತಾರೆ ; ಸಬಲವಿದ್ದರೆ ನಿರ್ಬಲಗಳನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಭಿಲ್ಲರು ಹೋಗಿ ಬಿಲಗಳೊಳಗಿಂದ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಬಲಿಷ್ಠ ತಿರ್ಯಂಚಗಳು ನಿರ್ಬಲಗಳನ್ನು ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ, ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡವುಗಳನ್ನು ಮಹಾ ಮೋಸದಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೊಂದು ಹಾಕುತ್ತವೆ.

ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ ಮೊದಲಾದವು ಕೂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಯಭೀತವಿರುತ್ತವೆ, ಆಹಾರ ದೊರಕುವ ನಿಯಮವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಹಸಿವೆ-ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಯಾವಾಗ ಒಂದಿಷ್ಟು ಆಹಾರವು ದೊರಕುತ್ತದೆ; ಒಮ್ಮೆ ಎರಡು ದಿವಸದಲ್ಲಿ, ಒಮ್ಮೆ ಮೂರು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ; ಒಮ್ಮೆ ದೊರಕದಿದ್ದರೆ ಘೋರ ವೇದನೆ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಕ್ರೂರ ಮನುಷ್ಯರು ಯಂತ್ರಗಳಿಂದ ಬಲೆಗಳ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊಡೆ-ಹೊಡೆದು ಮಾರುತ್ತಾರೆ, ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ; ಜೀವಿತದ ಕಾಲು ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಾರುತ್ತಾರೆ; ನಾಲಿಗೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಾರಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ; ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಾರುತ್ತಾರೆ; ಪುಚ್ಛ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಾರಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ; ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಭೇದಿಸುತ್ತಾರೆ; ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಸುಡುತ್ತಾರೆ; ಕುದಿಸುತ್ತಾರೆ; ಚರ್ಮ ಸುಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಆ ತಿರ್ಯಂಚ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಶರಣಲ್ಲ, ಯಾರೂ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. **ತಿರ್ಯಂಚಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ತಾಯಿಯೂ ತನ್ನ ಮರಿಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ,** ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವರು ?

ನಭಚರ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ದುಃಖ : ನಭಚರ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ನಿರಂತರ ದುಃಖಗಳ ಸಮಾಗಮವಿದೆ. ನಿರ್ಬಲ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸಬಲ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹಿಡಿದು ಕೊಂದು ಹಾಕುತ್ತವೆ. ಗಿಡುಗ ಮೊದಲಾದವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಂದು ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಕೊಕ್ಕರೆ, ಗೂಬೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಂಥ ದುಷ್ಟ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೋಗಿ ಕತ್ತು ಮುರಿದು ಕೊಂದು

ಹಾಕುತ್ತವೆ. ಬೆಕ್ಕು, ನಾಯಿಗಳು ಕೂಡ ಮಹಾ ಮೋಸದಿಂದ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಭಯಭೀತವಾಗಿ ವೃಕ್ಷಗಳ ಚಿಕ್ಕ ರೆಂಬೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವಕ್ಕೆ ಮಲಗಲು, ಹಾಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅವು ಗಾಳಿಯ, ಮಳೆಯ, ಶೀತದ, ಉಷ್ಣದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ದುಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯರು ಹಿಡಿದು ಪಂಖ ಕಿತ್ತು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ, ಸೀಳುತ್ತಾರೆ, ಕಾಯ್ದ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿಯೇ ತಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. **ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರಲ್ಲಿ ತಿರ್ಯಂಚಗಳಿಗೆ ಘೋರ ದುಃಖವೇ ಇದೆ, ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಿಂಸೆಯ ಫಲವಿದೆ.**

ಸಾಕಿದ ಸ್ಥಲಚರ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ದುಃಖ : ಆನೆ, ಒಂಟೆ, ಕುದುರೆ, ಎತ್ತು, ಕತ್ತೆ, ಎಮ್ಮೆ ಇವುಗಳ ಪರಾಧೀನತೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ? ಮೂಗು ಚುಚ್ಚಿ ದಾರ ಸೇರಿಸುವುದು, ಪರಾಧೀನವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿರುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ತಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ - ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಚಳಿ-ಮಳೆ-ಬಿಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿರುವುದು, ಪರಾಧೀನವಾಗಿ ಏನು ಮಾಡುವವು ? ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರ ಹೊರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣ ಲೋಹದ ಸಲಾಕೆಯಿಂದ ಇರಿಯುತ್ತಾರೆ, ಚರ್ಮದ ಚಾಟಿಯಿಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ಬೆತ್ತದ ಕೋಲಿನಿಂದ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಬೆನ್ನು ಬತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮಾಂಸವು ಕರಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಗುಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಹೆಗಲು ಸೋರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮೂಗು ಬತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಅಲ್ಲಿ ಹುಳು ಬಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಧಾತುಗಳ ಕಠೋರ ಭಾರ ಹೊರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದರಿಂದ ಮೂಳೆಗಳು ಮುರಿದು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಕಾಲು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ, ಬಹಳಷ್ಟು ರೋಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಜರೆಯಿಂದ ಜರ್ಜರಿತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಭಾರ ಹೊರಿಸಿ ಬಹು ದೂರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹಸಿವೆ-ಬಾಯಾರಿಕೆ-ರೋಗ-ಬಿಸಿಲುಗಳ ವೇದನೆಯನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರ ಹೊರಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮರುದಿವಸ ಸಂಜೆಗೆ ಭಾರ ಇಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಒಣಹುಲ್ಲು, ಕಣರಹಿತ ಹೊಟ್ಟು ಮೊದಲಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ನೀರಸ ಆಹಾರ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೂಡ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ - **ಪರಾಧೀನತೆಯ ದುಃಖವು ತಿರ್ಯಂಚ ಗತಿಯ ಸಮಾನ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.**

ನಿರಂತರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಘೋರ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ಚಾಂಡಾಲರ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿರುವುದು, ಕಟುಕರ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿರುವುದು, ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ, ಅನ್ಯ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ತಿರ್ಯಂಚಗಳು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದರ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪಕ್ಕೆಯೆಲುಬಿನ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ಯಂತ ಘೋರ ಹಸಿವೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ದಾರಿ ನಡೆಯುವ, ಭಾರ ಹೊರುವ, ರೋಗಗಳ ಘೋರ ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ತಿರ್ಯಂಚ ಎತ್ತು, ನಾಯಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ರೋಗವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಮಾಂಸ-ಕರುಳುಗಳು ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತವೆ ಅಂಥ ರೋಗದ ಘೋರತರವಾದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಮೌನದಿಂದ ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೆಲವಕ್ಕೆ ತಿನ್ನಲು ಹೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ದೊರಕದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಋತುವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸವುಬಂದ ನಂತರ ಬಹಳಷ್ಟು ಹುಲ್ಲು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪಾಪದ ಉದಯದಿಂದ ಕೋಟ್ಯಂತರ ನೊಣ-ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಮೇಯಲು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ನೊಣ-ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಬಾಯಿ-ಮೂಗುಗಳಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಹುಲ್ಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಕುಳಿತು ಅಥವಾ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಇರಬೇಕೆಂದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇನುಗಳ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಒಂಟೆ, ಎತ್ತು, ಕುದುರೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರದ ದುಃಖದಿಂದ, ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ, ರೋಗದಿಂದ ಯಾವಾಗ ಸೋತು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಲುಗಳು ಎತ್ತುವುದಿಲ್ಲ, ಎಷ್ಟು ಹೊಡೆದರೂ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವನದಲ್ಲಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಪರ್ವತದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಯಜಮಾನನು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಜನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ; ಯಾರೂ ಶರಣಿಲ್ಲ, ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳುವುದು, ಯಾರು ನೀರು ಕುಡಿಸುವರು, ಹುಲ್ಲು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುವುದು ? ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ, ಮಳೆಯಲ್ಲಿ, ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಹಸಿವೆ-ಬಾಯಾರಿಕೆಯ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ಅಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದುಷ್ಟ ಪಕ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸೂಜಿಯಂಥ ಚುಂಚುಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಅನೇಕ ಜೀವಗಳು ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಆಗ ನರಕದ ಸಮಾನವಿರುವ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ, ಅದೆಷ್ಟೋ ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣತೆಯಿಂದ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಇತರರ ಧನ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರ, ಛಲ ಕಪಟದಿಂದ ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತ ಮಾಡುವುದರ, ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದರ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದರ,' ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ದೇವದ್ರವ್ಯ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದರ ಫಲವನ್ನು ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತರರಿಗೆ ಕಲಂಕ ತಗಲಿಸುವುದರ, ತನ್ನ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ, ಇತರರ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದರ, ಇತರರ ದೋಷ ಹುಡುಕುವುದರ, ಇತರರ ಮಿಷ್ಟ ಭೋಜನದ ಲಾಲಸೆಯ, ಅತ್ಯಂತ ಮಾಯಾಚಾರ ಮಾಡುವುದರ ಫಲವನ್ನು ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಅನಂತ ಭವಗಳನ್ನು ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತ, ಮಾಯಾಚಾರ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತು ತೀವ್ರರಾಗದ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಗೆ ಕಾರಣ-ನರಕಗತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ನವೀನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅನಂತಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. **ಇವೆಲ್ಲವು ಮಿಥ್ಯಾಶ್ರದ್ಧೆ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ, ಮಿಥ್ಯಾ ಆಚರಣೆಯ ಫಲಗಳಿವೆ.**

ಮನುಷ್ಯ ಗತಿಯ ದುಃಖ : ಈ ಮನುಷ್ಯ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಂತೂ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಸಮಾನ ಜ್ಞಾನರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರಿಗಂತೂ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ತಂದೆ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಇತರರ ಆಹಾರ ತಿಂದು, ಹಸಿವೆ-ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತ, ಇತರರಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ - ಇತರರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೇ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಸಮಾನ ಭಾರ ಹೊರುತ್ತಾನೆ ; ಅರ್ಧ ಕೆ.ಜಿ. ಧಾನ್ಯದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಭಾರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ, ಒಂದು ಭಾರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಭಾರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹನ್ನೆರಡು ಹರದಾರಿಗಳವರೆಗೆ ಬರಿಗಾಲಿನಿಂದ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಧಾನ್ಯದ, ತುಪ್ಪದ, ಎಣ್ಣೆಯ, ಧಾತುವಿನ ಕಠೋರ ಭಾರ ಹೊರುತ್ತಾನೆ.

ಕೆಲವರು ಇಡೀ ದಿವಸ ನೀರಿನ ಭಾರ ಹೊರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ ; ಕೆಲವರು ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಗಲಿರುಳು ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಗಮನದ ಸಮಾನವಾದ ದುಃಖವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಇಪ್ಪತ್ತು-ಮೂವತ್ತು ಮೈಲು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ದಿನ ನಿತ್ಯವೂ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಕಲ್ಲು-ಮಣ್ಣುಗಳ ಭಾರವನ್ನು ನಿರಂತರ ಹೊರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. **ಕೆಲವರು ಇತರರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತ ಪರಾಧೀನತೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ವ್ಯತೀತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.**

ಕೆಲವರು ಕಮ್ಮಾರರಾಗಿ ಲೋಹದ ವಸ್ತು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೀಳುತ್ತಾರೆ, ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ-ಕೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಆಹಾರ ದೊರಕುತ್ತದೆ ಕೆಲವರು ಮಲಿನ ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಬಟ್ಟೆಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಮುದ್ರೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಬಟ್ಟೆ ಹೊಲಿಯುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ನೇಯುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಬೀಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಹುಲ್ಲಿನ ಭಾರ

ಹೊರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಭಾರ ಹೊರುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಚರ್ಮದ ವಸ್ತು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಬೇಳೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಭಟ್ಟಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಎಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಕ್ಷಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಆಜೀವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಲವರು ದೈನ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಮನೆ-ಮನೆ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಭಿಕ್ಷುಕರಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ರೋದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಕರ್ಮದ ಆಧೀನರಾಗಿ **ತಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ವ್ಯತೀತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.** ಕೆಲವರು ಕಳವು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅಸತ್ಯ ಆಡುತ್ತಾರೆ, ವ್ಯಭಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಚಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಲೂಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಲೂಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ - ವಿಷಮವನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಬಾವಿ ತೋಡುತ್ತಾರೆ, ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ನೌಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಅಲಂಕಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಆಭೂಷಣ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮಲ-ಮೂತ್ರದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮಲ-ಮೂತ್ರದ ಭಾರ ಹೊರುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಪಾತ್ರೆ ತಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಜನ್ಮಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಲವರು ಹಿಂಸೆಯ ಅನೇಕ ಆರಂಭ, ಹಿಂಸೆಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತುಂಬ ಅಭಿಮಾನಿ ಲೋಭಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಜಮಾ-ಖರ್ಚು ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಅನೇಕ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಇಟ್ಟಿಗೆ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಜೂಜು ಆಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಮದ್ಯ ಕುಡಿಯುವ-ಕುಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ದೊರೆಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು ನೀಚರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಗಾನ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಆಜೀವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಮದ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯತೀತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. **ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳ ಆಧೀನರಾಗಿ ಅನೇಕ ಮನುಷ್ಯರು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರ ಫಲಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ.**

ಕೆಲವರು ಧಾನ್ಯ ಮಾರಿ ಆಜೀವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು ಸಕ್ಕರೆ, ಬೆಲ್ಲ, ತುಪ್ಪ, ಎಣ್ಣೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾರಿ ಆಜೀವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಬಟ್ಟೆಯ, ಕೆಲವರು ಚಿನ್ನ-ಬೆಳ್ಳಿಯ, ಕೆಲವರು ಮುತ್ತು-ರತ್ನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಆಜೀವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ತಾಮ್ರ-ಹಿತ್ತಾಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾತುಗಳ, ಕೆಲವರು ಲೋಹದ, ಕೆಲವರು ಕಲ್ಲು-ಇಟ್ಟಿಗೆಯ, ಕೆಲವರು ಮಿಠಾಯಿ-ಮೋದಕ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ, ಕೆಲವರು ಅನೇಕ ವ್ಯಂಜನಗಳ-ಅನೇಕ ಔಷಧಗಳ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕರ್ಮದ ಆಧೀನರಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಆಜೀವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಲವರು ವ್ಯಾಪಾರಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ನೌಕರರಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ಉದ್ಯಮಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ಆಲಸಿಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ಮನಸೋಕ್ತ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಯಾವುದೇ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಇತರರ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯಾಚಕ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ದೀನ-ದರಿದ್ರರಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ನೀರಸ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಸಾಧಾರಣ ನೀರಸ ಭೋಜನದಿಂದ ಅರ್ಧ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನದ ಅಂತರದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟದಿಂದ ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಭೋಜನ ದೊರಕದಿರುವುದರಿಂದ ಹಸಿವೆ-ಬಾಯಾರಿಕೆಯ ವೇದನೆಯಿಂದ ಮರಣವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವರು ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನರಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಘೋರ ವೇದನೆ ಸಹಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಹಿತ ಚಿಂತಕರ ವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ಇಡೀ ಜೀವನದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ರೋಗಜನಿತ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ತುಂಬ ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಜ್ವರ-ದಮ್ಮು-ಕೆಮ್ಮು, ಅತಿಸಾರದ ವೇದನೆ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಉದರ ವಿಕಾರ, ಜಲೋದರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಘೋರ ವೇದನೆ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಕರ್ಣಶೂಲ, ದಂತಶೂಲ, ನೇತ್ರಶೂಲ, ಮಸ್ತಕಶೂಲ, ಉದರಶೂಲದ ಘೋರ ವೇದನೆ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಲವರು ಜನ್ಮದಿಂದ ಕುರುಡ, ಕಿವುಡ, ಮೂಗರಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಕೈ-ಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳಿಂದ ವಿಕಲರಾಗಿ ಆಯುಷ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಅದೆಷ್ಟೋ ಆಯು ಕಳೆದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅಂಧರಾಗಿ, ಕಿವುಡರಾಗಿ, ಕೈಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಕಾಲಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಹುಚ್ಚರಾಗಿ, ಪರಾಧೀನರಾಗಿ ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ಘೋರ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರಿಗಂತೂ ರುಧಿರವಿಕಾರದಿಂದ ಕುಷ್ಟ, ಹುರುಕು, ಕಾಲಿಗೆ ಗಜಕರ್ಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಬೆರಳುಗಳು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಕೈಗಳು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಮೂಗು, ಕಾಲು ಮೊದಲಾದವು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ಮೋದಯದ ಗತಿಯು ಗಹನವಿದೆ. ಕೆಲವರು ಅಂತರಾಯದ ಉದಯದಿಂದ ನಿರ್ಧನರಾಗಿ ಅನೇಕ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ಒಮ್ಮೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಒಮ್ಮೆ ತುಂಬುವುದಿಲ್ಲ, ಒಮ್ಮೆ ನೀರಸ ಭೋಜನವು ಹಳಸಿ ಹೋದದ್ದು-ಕೆಟ್ಟು ಹೋದದ್ದು ತುಂಬಕಷ್ಟದಿಂದ ದೊರಕುತ್ತದೆ; ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ತಿರಸ್ಕಾರ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಜೀರ್ಣವಾದ ಮನೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲಿನ ಆಚ್ಛಾದನೆಯು ಕೂಡ ಪೂರ್ಣವಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹಾವು, ಚೇಳು, ಇಲಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬಿಲಗಳು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಇರುತ್ತವೆ ; ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಂಧ ಮತ್ತು ಚಾಂಡಾಲ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಕರ್ಮಿಗಳಮನೆಗಳ ಹತ್ತಿರ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದುಹಿಡಿ ಅನ್ನವೂ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ, ಕಲಹಕಾರಿಣೀ, ಕಟುೂಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತ, ಮಹಾಭಯಂಕರ, ಕ್ರೂರ, ಭಯಕಾರಿಣಿ ಮತ್ತು ಪಾಪೀ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಮಾಗಮ, ರೋಗೀ, ದರಿದ್ರೀ, ಕುರೂಪಿ, ಸದಾ ವಿಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂಥ ಮಕ್ಕಳ ಸಮಾಗಮವು ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರ ಪಾಪದ ಉದಯದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಸನೀ ದುಷ್ಟ ಮಹಾಪಾಪೀ ಪುತ್ರನ ಜತೆ ; ವೈರಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಹಾ ವೈರಿ ಕ್ರೂರ ದುಷ್ಟ ಸಹೋದರನ ಜತೆ; ಮಹಾದುಷ್ಟ ಅನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗೀ, ಪಾಪೀ, ದುರಾಚಾರೀ ಬಲಿಷ್ಠ, ನೆರೆ-ಹೊರೆಯವರ ಜತೆ;ದುಷ್ಟ, ಅವಗುಣಗ್ರಾಹೀ, ಕೃಪಣ, ಕ್ರೋಧೀ, ಮೂರ್ಖ ಒಡೆಯನ ಕ್ಲೇಶಕಾರಕ ಸೇವೆಯು ಪಾಪದ ಉದಯದಿಂದ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ದುಷ್ಟ, ಕೃತಘ್ನ ಮನೆ ಮುರುಕ ಸೇವಕನು ದೊರಕುವುದು-ಇವೆಲ್ಲವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಪದ ಉದಯದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಧರ್ಮರಹಿತ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗದ ಕ್ರೂರ ದೊರೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು; ದುಷ್ಟಮಂತ್ರಿ, ಪ್ರಧಾನಿ, ಕೋತವಾಲರ ಜತೆ ದೊರಕುವುದು; ಕಲಂಕ ತಗಲುವುದು, ಅಪಯಶವಾಗುವುದು, ಧನವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು - ಇವೆಲ್ಲವು ಪಂಚಮ ಕಾಲದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಧದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಈ ದುಷಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮನುಷ್ಯರು ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವ್ರತ-ಸಂಯಮಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರೇ ಭರತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮ ಕಾಲದ ಮನುಷ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯಾರೋ ಮಿಥ್ಯಾಧರ್ಮಿಗಳು ಕುದಾನ, ಕುತಪ, ಮಂದಕಷಾಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ರಾಜ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಧನ, ಭೋಗ, ಸಂಪತ್ತು, ನಿರೋಗತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಪವಾದ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ, ಪಾಪದ ಉಪಾರ್ಜನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಅನ್ಯಾಯ-ಅಭಕ್ಷ್ಯಗಳ ಮಿಥ್ಯಾಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಯಾರೋ ವಿರಳ ಪುರುಷರೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನಯುಕ್ತರಾಗಿ ವ್ರತ-ಸಂಯಮಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಂದ ಕಷಾಯಿ ಆತ್ಮನಿಂದೆ-ಗರ್ಹೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಧಿಕ ದೇವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವನೋ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಂದಕಷಾಯೀ ಉಜ್ವಲ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂಥ ಪುಣ್ಯ ಸಂಯುಕ್ತನೂ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನಿಗೆ ಕೂಡ ಇಷ್ಟವಿಯೋಗ ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟ ಸಂಯೋಗವಾಗೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ಸ್ವಭಾವ : ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಹೋದರನು ಬಲಮದದಿಂದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಾನಭಂಗ ಮಾಡಿದನು. ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಭರತನು ದೊಡ್ಡವನು ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಸಮಾನನಿರುವಂಥವನು, ವಂದನೆಯೋಗ್ಯನಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕುಲದಲ್ಲೂ ದೊಡ್ಡವನಿದ್ದನು ಅವನ ಉಚ್ಚತೆಯನ್ನು ಬಾಹುಬಲಿಗೆ ನೋಡುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ, ಭರತನು ಸತ್ಯ ನಿಷ್ಠೆ ಮಮತೆಯಿಂದ ಸೇರಿ ರಾಜ್ಯ ಸುಖ ಭೋಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕರೆದನು. ಆದರೆ ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಈರ್ಷೆ ಸಾಧಿಸಿ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಅನ್ಯರ ಕಥೆಯೇನು ಹೇಳುವುದು?

ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಳ ತೃಷ್ಣೆಯಿಂದ ಪತ್ನಿಯಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಜೀವನವು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯಿದ್ದು ಅವಳು ದುಷ್ಟಳಿದ್ದಾರೆ, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯಿದ್ದಾಳೆ, ಕಲಹಕಾರಿಣಿಯಿದ್ದಾಳೆ ಮತ್ತು ರೋಗದಿಂದ ನಿರಂತರ ಸಂತಾಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥವಳಿದ್ದಾಳೆ ಆದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚುದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕ ಮತ್ತು ಪತಿಯ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವಂಥ ಪತ್ನಿಯು ಸತ್ತು ಹೋದರೆ ಅವಳ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಮಹಾದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧನತೆಯಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯ ಮರಣವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಆಗ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ತಾಯಿಯ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಉದಾಸೀನರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಕೆಲವರಂತೂ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರಿಂದ ದುಃಖಿಯಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಪುತ್ರನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದುಃಖಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವರು ದುಷ್ಟ ಪುತ್ರರುಗಳಿಂದ ದುಃಖಿಯಿರುತ್ತಾರೆ; ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಯಶೋವಂತ ಸುಪುತ್ರನ ಮರಣವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಅವನು ಮಗನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ವೈರಿಯ ಸಮಾನ ಹೊಡೆಯುವಂಥ ಕುವಚನಗಳನ್ನಾಡುವಂಥ ಸಹೋದರನ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಮಹಾನ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವರು ಮಹಾರೋಗ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧನತೆಯ ದುಃಖದಿಂದ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ; ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರ ಮದುವೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಆವಶ್ಯಕ ಧನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕಳಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ವರನ ಸಂಯೋಗವು ಕೂಡಿಬಾರದಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಧಿಕ ದುಃಖಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳು ಕುರುಡಿ, ಕಿವುಡಿ, ಪೆದ್ದ, ಅಂಗಹೀನ, ಕುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅವಳ ಸಲುವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಒಬ್ಬನ ಮಗಳಿಗೆ ದುರ್ಬುದ್ಧಿ, ವ್ಯಸನೀ, ನಿರ್ಧನ, ರೋಗೀ, ಪಾಪೀ ವರನ ಸಂಯೋಗವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಘೋರ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬನ ಮಗಳು ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಮಹಾದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ; ಮಗಳು ನಿರ್ಧನಳಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ; ಮಗಳು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯಾಗಿ ಹೋದರೆ ಮರಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮದುವೆಯಾದ ಮಗಳ ಮರಣವಾದರೆ ಮಹಾದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳ ವಿಯೋಗದ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ತಂದೆಯು ಯಾವನೋ ಬಲಿಷ್ಠ ನಿರ್ದಯಿಯ ಸಾಲ ತೀರಿಸದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಲದ ಸಮಾನ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ತಾಯಿ-ತಂಗಿ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯಿದ್ದರೆ ದುಷ್ಟರಿದ್ದರೆ ಮಹಾದುಃಖ; ಯಾರಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಮಹಾದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕದ್ದುಕೊಂಡು

ಹೋದರೆ, ಹೊಡೆ-ಬಡೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರದೂ ಘೋರ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಷ್ಟರ ಸಮಾಗಮದ ದುಃಖ, ದುಷ್ಟ ಅಧರ್ಮಿ, ಅನ್ಯಾಯವಂತರ ಜತೆ ಆಜೀವಿಕೆಯು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮಹಾ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ; ದುಷ್ಟ ಅನ್ಯಾಯವಂತರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಘೋರ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಧನಿಕನಿದ್ದು ನಂತರ ನಿರ್ಧನನಾದರೆ ದುಃಖ, ಮತ್ತು ಮಾನಭಂಗವಾದರೆ ಮಹಾದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಿದ್ದು ನಂತರ ದೋಷ ನೋಡತೊಡಗಿದರೆ, ದೋಷ ಹೇಳತೊಡಗಿದರೆ, ಅಸತ್ಯ ಆಡತೊಡಗಿದರೆ ತಪ್ಪುಹೊರಿಸತೊಡಗಿದರೆ ಅದರ ಕುರಿತು ತುಂಬ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. **ಈ ಸಂಸಾರವು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ದುಃಖರೂಪವೇ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಿದ್ದು ದರಿದ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ದರಿದ್ರನಿಂದ ದೊರೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ ; ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಘೋರದುಃಖವೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ.**

ದೇವಗತಿಯ ದುಃಖ : ಎಂದಾದರೂ ದೇವ ಪರ್ಯಾಯ ಪಡೆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧನತೆಯಿಲ್ಲ, ವೃದ್ಧತ್ವವಿಲ್ಲ, ರೋಗವಿಲ್ಲ, ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆ-ಮಾರಣ-ತಾಡನಗಳ ವೇದನೆಯಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಮಹಾ ಋದ್ಧಿಧಾರಕರನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೀಳೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಇಷ್ಟ ದೇವಾಂಗನೆಯ ವಿಯೋಗವಾಗುವುದರಿಂದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವಾಗ ಓರ್ವ ದೇವಾಂಗನೆಯು ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಅವಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶರೀರ, ರೂಪು, ಋದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಡನೆ ಅಂಥವಳೇ ಇನ್ನೋರ್ವಳು ಉತ್ಪನ್ನಳಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಆ ಜೀವದ ವಿಯೋಗದ ದುಃಖವಂತೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪುಣ್ಯಹೀನ ದೇವರಿದ್ದವರು ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ದಿಕ ದೇವರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರ ಕುರಿತು ಬಹಳಷ್ಟು ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. **ಆಯುಷ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಲೆ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪತನವಾಗುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಂತರ ಅವರ ದುಃಖವನ್ನು ಅವರೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಅವರ ದುಃಖವನ್ನು ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.**

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗದ ಮಹರ್ದ್ಧಿಕ ದೇವನು ಸತ್ತು ಏಕೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಜನ್ಮ ತಾಳುತ್ತಾನೆ. ಮಲ-ಮೂತ್ರದಿಂದ ತುಂಬಿದ ರುಧಿರ-ಮಾಂಸದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಜನ್ಮ ತಾಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಾಯಿಯಂಥ ತಿರ್ಯಂಚವೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ದೇವವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ದೇವನು ಸತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಚಾಂಡಾಲ, ತಿರ್ಯಂಚನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜೀವವು ಕರ್ಮದ ಅಧೀನವಾಗಿ ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಿದ್ದವನು ದರಿದ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಒಡೆಯನಿಂದ ಸೇವಕನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಸೇವಕನಿಂದ ಒಡೆಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತಂದೆಯಿದ್ದವನೇ ಮಗನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಮಗನಿದ್ದವನೇ ತಂದೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ತಾಯಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಪತ್ನಿಯಿದ್ದವಳು ತಂಗಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ, ದಾಸಿಯಾಗಿದ್ದವಳು ತಾಯಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ, ಸೇವಕನು ತಂದೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ತಂದೆಯು ಸೇವಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತಾನೇ ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ, ದೇವನಾಗುತ್ತಾನೆ, ತಿರ್ಯಂಚನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಧನವಂತನಿಂದ ನಿರ್ಧನ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧನನಿಂದ ಧನವಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ರೋಗೀ-ದರಿದ್ರಿಯಿಂದ ದಿವ್ಯಕಾಯ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯಕಾಯದಿಂದ ಮಹಾವಿದ್ರೂಪನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಶರೀರಧಾರಣ ಮಾಡುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಭಾರವಿದೆ. ಅನ್ಯ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಪುರುಷನಂತೂ ಒಂದು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ದೇಹದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವಂಥ ಪುರುಷನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಔದಾರಿಕ ವೈಕ್ರಿಯಿಕ ದೇಹದ ಭಾರವನ್ನು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಇಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಅವುಗಳಿಂದ ಅನಂತ ಗುಣಿತವಾದ ತೈಜಸ ಕಾರ್ಮಾಣ ಶರೀರದ ಭಾರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ.

ತೈಜಸ, ಕಾರ್ಮಾಣ ಶರೀರಗಳು ಆತ್ಮನ ಅನಂತಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ವೀರ್ಯ, ಸುಖಗಳನ್ನು ದಬ್ಬಿ ಇಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನಂತಸುಖ ಶಕ್ತಿಗಳು ಅಭಾವಸಮಾನವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವನದಲ್ಲಿಕುರುಡ ಮನುಷ್ಯನು ತಿರುಗುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಹದಿಂದ ಕುರುಡನಾದ ಜೀವನು ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಸಾರೀ ಜೀವನು ರೋಗ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ವಿಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದುಃಖದಿಂದ ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಧನ ಸಂಪಾದಿಸಿ ದುಃಖ ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮೋಹದಿಂದ ಕುರುಡನಾಗಿ ವಿಪರೀತ ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಸುಖಿಯಾಗಲು ಅಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮೋಸ-ವಂಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಧನದ ಸಲುವಾಗಿ ಕಳವು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಲೂಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಧನವು ಕೂಡ ಪುಣ್ಯಹೀನನ ಕೈಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. **ಸುಖವಂತೂ ಪಂಚಪಾಪಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯು ಐದೂ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಧನದ ವೃದ್ಧಿ, ಕುಟುಂಬದ ವೃದ್ಧಿ, ಸುಖದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಲ್ಲಿ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದುವೇ ಮೋಹದ ಅಂಧತೆಯಿದೆ.**

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾವ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವಗಳನ್ನು ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅವರು ಇತರ ಜೀವಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ, ಅಸತ್ಯದಿಂದ, ಕಳವಿನಿಂದ, ಕುಶೀಲದಿಂದ, ಪರಿಗ್ರಹದ ಲಾಲಸೆಯಿಂದ, ಕ್ರೋಧದಿಂದ, ಅಭಿಮಾನದಿಂದ, ಲೋಭದಿಂದ, ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ, ಮೋಸದಿಂದಲೇ ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. **ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ದುಃಖಿಯಾಗುವ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಪರೀತ ಮಾರ್ಗವೇ ಸಂಸಾರದ ಅನಂತ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿದೆ.** ದುಃಖದಿಂದಲೇ ದುಃಖವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೇ ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇನು ?

ಯಾವನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸತ್ಯಾರ್ಥಸ್ವರೂಪದ ಚಿಂತನೆ, ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. **ಯಾವನು ವಿರಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಸಾವಧಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ.** ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರನೆಯದಾದ ಸಂಸಾರ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಏಕತ್ವ ಭಾವನೆ : ಈಗ ಏಕತ್ವ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅದರ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಈ ಜೀವನು ಕುಟುಂಬ, ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರರ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶರೀರದ ಪೋಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಆರಂಭ, ಬಹಳಷ್ಟು ಪರಿಗ್ರಹ, ಅನ್ಯಾಯ, ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ಘೋರ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವ ಕುಟುಂಬದ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ದೇಹದ ಸಲುವಾಗಿ ಪಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆ ದೇಹವಂತೂ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುವುದು, ಕುಟುಂಬವೂ ಪುನಃ ಎಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದು ? ತಮ್ಮ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ರೋಗ, ದುಃಖ, ವಿಯೋಗ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಜೀವದ ಸಮಸ್ತ ಮಿತ್ರ, ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ವಲ್ಪಕೂಡ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸಹಾಯಕರಾಗುವರು ? ಏಕಾಕಿಯೇ ಭೋಗಿಸುವನು. ಆಯುವಿನ ಕೊನೆ ಬಂದ ನಂತರ ಒಬ್ಬನೇ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಮರಣದಿಂದ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇರಾರೂ ಸಹಾಯಕರಿಲ್ಲ. ಅಶುಭದ ಫಲ ಭೋಗಿಸುವಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಯಾರೂ ಸಹಾಯಕರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಲೋಕದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಮಾಡುವಂಥ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಧನ, ದೇಹ ಪರಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದವು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮವು ಜೀವವನ್ನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಂಧು, ಮಿತ್ರರುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಂಧು-ಮಿತ್ರರುಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಧನ, ಶರೀರ, ಪರಿಗ್ರಹ, ರಾಜ್ಯ, ನಗರ, ಮನೆ, ಆಭೂಷಣ, ಸೇವಕ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಕರವಿದೆ ಅದು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೇಹದ ಸಂಬಂಧಿಕರು ದೇಹದ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರು. ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ಆಧೀನವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಜೀವವು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ **ಸಂಬಂಧಿಕರಲ್ಲಿಮಮತೆ ಮಾಡಿ ಪರಲೋಕವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಹಾ ಅನರ್ಥವಿದೆ.**

ಯಾವನು ಇಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ, ವ್ರತ, ಸಂಯಮ, ದಾನ, ಭಾವನೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡಿ ಧರ್ಮದ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾರೂ ಸಹಾಯಕರಿಲ್ಲ, ಏಕಾಕಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಪದವಿ, ಮಹರ್ದ್ಧಿಕ ದೇವನಾಗಿ ತೀರ್ಥಂಕರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಮಂಡಲೇಶ್ವರ, ಉತ್ತಮ ರೂಪು, ಬಲ, ವಿದ್ಯೆ, ಸಂಹನನ, ಉತ್ತಮ ಜಾತಿ, ಉತ್ತಮ ಕುಲ, ತ್ರಿಲೋಕ ಪೂಜ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಂಧಿತನಾದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಗವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷನಿಗೆ ದೇಹರೂಪದ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಧನ, ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಯು ಘೋರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನನಾಗಿ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೇ ಪರದ್ರವ್ಯ, ದೇಹ,ಪರಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತನ್ನವೆಂದುತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅನಂತಕಾಲದಿಂದ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬನೇ ಅನ್ಯ ಗತಿಯಿಂದ ಬಂದು ಜನ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಕರ್ಮದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಕರ್ಮವೇ ದೊರೆ, ದರಿದ್ರ, ನೀಚ, ಉಚ್ಚಗಳ ಗರ್ಭ ಮೊದಲಾದ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬನೇ ಆಯುಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಲೆ ಸಮಸ್ತ ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಪುನಃ ಮರಳಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವ ದುಃಖ, ಯೋನೀ ಸಂಕಟದ ದುಃಖ, ರೋಗ ಸಹಿತ ಶರೀರದ ದುಃಖ, ದರಿದ್ರತೆಯ ಘೋರ ದುಃಖ, ವಿಯೋಗದ ಮಹಾದುಃಖ, ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವೇದನೆಯ ದುಃಖ, ಅನಿಷ್ಟ-ದುಷ್ಟರ ಸಂಯೋಗದ ದುಃಖವನ್ನು ಈ ಜೀವನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ವರ್ಗಗಳ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕಾಲದವರೆಗಿನ ಮಹಾನ ಸುಖ, ಅಪ್ಸರೆಯರ ಜತೆ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ದೇವಗಳ ಪ್ರಭುತೆ, ಸಾವಿರಾರು ಋದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಜೀವನು ಪುಣ್ಯದ ಉದಯದಿಂದ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪಾಪದ ಉದಯದಿಂದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಛೇದನ, ಭೇದನ, ಮಾರಣ, ತಾಡನ, ಶೂಲಾರೋಹಣ, ವೈತರಣೀ ಮಜ್ಜನ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಜನ್ಯ, ಶರೀರಜನ್ಯ, ಮನಜನ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಕೃತ ಘೋರ ದುಃಖವನ್ನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಪರಾಧೀನ ಬಂಧನ, ಭಾರ ಹೊರುವುದು, ದುರ್ವಚನ ಆಲಿಸುವುದು, ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪೆಟ್ಟು ಸಹಿಸುವುದು; ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು; ರೋಗಗಳ ಅನೇಕ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದು; ಶೀತ, ಉಷ್ಣ, ಮಳೆ, ಗಾಳಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಘೋರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದು; ನಾಸಿಕ ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲಿ ದಾರ ಹಾಕಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟುವುದು, ಎಳೆಯುವುದು, ಮೇಲೆ ಹತ್ತುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಜೀವವು ಪಾಪದ ಉದಯದಿಂದ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ. **ಯಾವ ಮಿತ್ರ-ಪುತ್ರ ಮೊದಲಾದವರು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಧರ್ಮವೊಂದೇ ನಿಜವಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಿದೆ.**

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಏಕತ್ವ ಭಾವನೆ ಭಾವಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ವಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಹೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ, ಅನ್ಯ ಪರಿಜನರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷದ ಅಭಾವವಾಗುತ್ತದೆ; ಆಗ ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಏಕತ್ವ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಅನ್ಯತ್ವ ಭಾವನೆ : ಈಗ ಅನ್ಯತ್ವ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ, ಶರೀರ, ಧನ, ರಾಜ್ಯ, ಭೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧವು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಇದೆ, ಅವೆಲ್ಲವು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬೇರೆಯಿವೆ, ಭಿನ್ನವಿವೆ, ನೀನು ಯಾರ ಸಲುವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ ? ನಿನ್ನೊಡನೆ ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವಗಳ ಹಾಗೂ ಅನಂತ ಪುದ್ಗಲಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಅನಂತ ಬಾರಿ ಆಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಂಸಾರಿಯು ತನ್ನಿಂದ ಭಿನ್ನವಿರುವ ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಶತ್ರು, ಕುಟುಂಬ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಯೋಗ, ವಿಯೋಗ, ಸುಖ, ದುಃಖಗಳಿವೆ ಅವುಗಳ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಸಮಯ ವ್ಯತೀತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ; ಆದರೆ ತನಗೆ ಸಮೀಪ ಬಂದಿರುವ ಮರಣ ಮತ್ತು ನರಕ-ತಿರ್ಯಂಚ ಮೊದಲಾದ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದರ ಚಿಂತನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ವಿಚಾರವನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಮನುಷ್ಯ ಆಯುವು ಸಮಯ-ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಇದರಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಹಿತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಪಾಪದಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖನಾಗದಿದ್ದರೆ, ಕುಗತಿಯ ಕಾರಣವಾದ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ ಮೋಹ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ ಮೊದಲಾದುವಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ತಿರ್ಯಂಚಗತಿಯಲ್ಲಿ-ನರಕಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಪರಾಧೀನನಾಗಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತ ತಾನೇ ಏನು ಮಾಡುವನು ?

ಈ ಪಂಚ ಪರಾವರ್ತನರೂಪದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನಂತಾನಂತ ಕಾಲದಿಂದ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ತನ್ನವರಾರೂ ಸ್ವಜನರಿಲ್ಲ. **ಆ ಒಡೆಯ –ಸೇವಕ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಬಂಧುಗಳನ್ನು ತನ್ನವರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅದು ಮಿಥ್ಯಾ ಮೋಹದ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ, ಅದನ್ನೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.** ಈ ಕರ್ಮಜನಿತ ಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲವು ಅಲ್ಪಕಾಲದ್ದಿವೆ, ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅವುಗಳ ವಿಯೋಗವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಈ ಸಮಸ್ತ ಸಂಬಂಧಗಳು ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇವೆ.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳೊಡನೆ ತಮ್ಮ-ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರತೆಯು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಆಗಿದೆ; ಮುಂದೆ ಕೂಡ ಈ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಬುದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಬಹುದು. ಆ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ರೂಪದ ಬುದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರತೆಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಏಕೇಂದ್ರಿಯತನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಪರಿಚಯದ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನ ಅನೇಕ ಪಥಿಕರು ರಾತ್ರಿ ಒಂದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ವೃಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ದಿಶೆಗಳಿಂದ ಬಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅನೇಕ ಪಕ್ಷಿಗಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ; ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಅವೆಲ್ಲವು ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತವೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಬಂಧು ಮೊದಲಾದವರು ಅನೇಕಗತಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಲರೂಪದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಏಕತ್ರಿತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ; ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಅನುಸಾರ ನರಕ, ತಿರ್ಯಂಚ, ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಭೇದರೂಪದ ಗತಿಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಯಾರೂ ಯಾರವರಿಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಅನುಸಾರ ಎರಡು ದಿವಸ ತಮಗೆ ಉಪಕಾರ-ಅಪಕಾರ ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಿರುಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. **ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಿವೆ, ಯಾರ ಸ್ವಭಾವವು ಬೇರೆ ಯಾರೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.** ಸ್ವಭಾವದ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗದ ಪ್ರೀತಿಯೆಂಥದು ?

ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ವಿಷಯ-ಕಷಾಯರೂಪದ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಳಲಿನ ಕಣದ ಸಮಾನ ಯಾರದೂ ಯಾರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಳಲಿನ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಕಣಗಳು ಯಾವುದೇ ನೀರು ಮೊದಲಾದ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಪದಾರ್ಥದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತವಾಗುತ್ತವೆ, ಮೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ; ಸ್ನಿಗ್ಧತೆ ದೂರವಾದ ಮೇಲೆ ಕಣ-ಕಣಗಳು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರಸಮಸ್ತ ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಬಂಧು, ಒಡೆಯ, ಸೇವಕರ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆತಮ್ಮ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ, ಅಭಿಮಾನ, ಲೋಭ ಮೊದಲಾದ ಕಷಾಯಗಳು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಯಾರಿಂದ ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳು ಸಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅಭಿಮಾನ ಮೊದಲಾದ ಕಷಾಯಗಳು ಪುಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರ ರೂಕ್ಷ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅದು ಲೋಕಲಜ್ಜೆಯ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ, ಭವಿಷ್ಯದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರಯೋಜನದ ಆಶೆಯಿಂದ, ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿದೆನೆಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೃತಘ್ನತೆಯು ಕಂಡು ಬರಬಹುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಸಿಹಿ ವಚನಾದಿಗಳ ರೂಪದ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಷಾಯ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನವು ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ, ಧನದ ಲಾಭ, ವಿಷಯ ಭೋಗಗಳ ಲಾಭ, ಆದರ, ದೊಡ್ಡಸ್ತನ ತನ್ನ ಪೂಜ್ಯತೆಯ ಲಾಭ, ಯಶಸ್ಸಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಆಪತ್ತಿಯ ಭಯದಿಂದ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. **ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳ ಸ್ನಿಗ್ಧತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.** ಎಲ್ಲರೂ ಅನ್ಯರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರೂ ತಮ್ಮವರಿಲ್ಲ.

ತಾಯಿಯು ಕೂಡ ಮಗನ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಅವಳು ಕೂಡ ದುಃಖದಲ್ಲಿ - ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಆಧಾರವಾಗಬಹುದೆಂದು ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಮಗನು ಕೂಡ ತಾಯಿಯ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಕೂಡ ನಾನು ತಾಯಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೃತಘ್ನತನದ ಅಪವಾದ ಬರುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜನರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಉಚ್ಚತೆಯು ಉಳಿಯಲಾರದೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ವೈರಿಯು ಕೂಡ ಉಪಕಾರ, ದಾನ, ಸನ್ಮಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗನು ಕೂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದ, ಅವಮಾನ-ತಿರಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ವೈರಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೂ ಮಿತ್ರರೂ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಉಪಕಾರ-ಅಪಕಾರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ಮಿತ್ರತ್ವ-ಶತ್ರುತ್ವವಿದೆ. **ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಯಾರು ತಮ್ಮ ವಿಷಯ-ಅಭಿಮಾನಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಮಿತ್ರರಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಅವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಶತ್ರುಗಳಿದ್ದಾರೆ.**

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವಭಾವ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಯಾರು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರರಾದ ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಬಂಧುಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರೆಲ್ಲರು ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣಗಳಾದ ಧರ್ಮ, ಸಂಯಮ, ವೀತರಾಗತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಘ್ನ ಮಾಡುವಂಥವರಿದ್ದಾರೆ; ಅವರು ಹಿಂಸೆ, ಅಸತ್ಯ, ಕಳವು, ಕುಶೀಲ, ಪರಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾ ಅನೀತಿರೂಪದ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿಸಿ ನರಕ ಮೊದಲಾದದುರ್ಗತಿಯ ಬಂಧ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವರೇ ಮಹಾನ ವೈರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. **ಈ ಜೀವನನ್ನು ಯಾರು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ವಿಷಯ-ಕಷಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತಡೆದು, ಸಂಯಮದಲ್ಲಿ-ದಶಲಕ್ಷಣ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ಮಿತ್ರರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಗುರುಗಳೇ ಇದ್ದಾರೆ.**

ಈ ಆತ್ಮನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಚೈತನ್ಯಮಯನಿದ್ದಾನೆ, ದೇಹವು ಪುದ್ಗಲಮಯ ಅಚೇತನ ಜಡವಿದೆ. ಯಾವಾಗ ದೇಹವೇ ಭಿನ್ನವಿದೆ, ಅನ್ಯವಿದೆ, ವಿನಾಶಶೀಲವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ದೇಹದ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಕುಟುಂಬ, ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಮನೆ ಮೊದಲಾದವು ಭಿನ್ನ ಹೇಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ? ಈ ಶರೀರವಂತೂ ಅನೇಕ ಪುದ್ಗಲ ಪರಮಾಣುಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಗಿದೆ ; ಆ ಶರೀರದ ಪರಮಾಣುಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಚದುರಿ ಹೋಗುವವು ಮತ್ತು ಅಖಂಡ, ಅವಿನಾಶೀ, ಚೈತನ್ಯ ಸ್ವಭಾವದ ಆತ್ಮನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯತೆಯ ದೃಢ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕರ್ಮದ ಉದಯಜನಿತ ರಾಗ,ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ, ಕಾಮ,ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದವೂ ಭಿನ್ನವಿವೆ, ವಿನಾಶ ಶೀಲವಿವೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಅನ್ಯರು ಹೇಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಆದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನ-ದರ್ಶನ ಸ್ವಭಾವದ ಹೊರತಾಗಿ ಅನ್ಯವಾದ ಆ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯ ಕರ್ಮ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ಭಾವ ಕರ್ಮ, ಶರೀರ ಪರಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದ ನೋಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಿವೆ. ಆ ಪುತ್ರಾದಿಕರಂತೂ ಅನ್ಯ ಗತಿಯಿಂದ ಬಂದ ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯ, ಸ್ವಭಾವ, ಕಷಾಯ, ಆಯು, ದೇಹ ಮೊದಲಾದುವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವು ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅನ್ಯತ್ವಭಾವನೆ ಭಾವಿಸಿರಿ, ಅದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಮಮತಾಜನ್ಯ ಘೋರ ಬಂಧದ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯತ್ವಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಅಶುಚಿ ಭಾವನೆ : ಈಗ ಅಶುಚಿ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ಆತ್ಮನೇ ! ಈ ದೇಹದ ಸ್ವರೂಪದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡು. ಮಾತೆಯ ಮಹಾಮಲಿನ ರುಧಿರ ಮತ್ತು ಪಿತನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ಮಲಿನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ರುಧಿರ-ಮಾಂಸದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಗರ್ಭಕೋಶದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಮಹಾ ದುರ್ಗಂಧಿತವಾದ ಮಲಿನ ಯೋನಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರ ಬರುವ ಘೋರ ಸಂಕಟ ಸಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಪ್ತಧಾತುಮಯ ಎಂದರೆ ದೇಹದ ರಸ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜ, ಮೇದಸ್ಸು, ಅಸ್ತಿ, ಶುಕ್ಲ, ಚರ್ಮ ಮತ್ತು ನಾಡಿಯ ಜಾಲಮಯವಾದ ದೇಹ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದೆ, ಅದು ಮಲ-ಮೂತ್ರ-ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮಹಾ ಅಶುಚಿಯಿದೆ. ನವದ್ವಾರಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ದುರ್ಗಂಧಿತ ಮಲವನ್ನು ಉಗುಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. **ಮಲದಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಕೊಡವು ಮಲದಿಂದಲೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಅದು ಒಡೆದು ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಮಲವನ್ನೇ ತೂರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ?**

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ಪೂರ, ಚಂದನ, ಪುಷ್ಪ, ತೀರ್ಥ ಜಲ ಮೊದಲಾದವು ಯಾವ ಶರೀರದ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಲಿನ- ದುರ್ಗಂಧಿತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಆ ಶರೀರವು ಹೇಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? **ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತುಗಳಿವೆ ಅವು ದೇಹದ ಒಂದೊಂದು ಅವಯುವದ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.** ಮಲ, ಮೂತ್ರ, ಚರ್ಮ, ಮೂಳೆ, ರಸ, ರುಧಿರ, ಮಾಂಸ, ವೀರ್ಯ, ಕೇಶ, ಕಫ, ಉಗುರು, ಜೊಲ್ಲು, ನಾಸಿಕಮಲ, ದಂತಮಲ, ನೇತ್ರಮಲ, ಕರ್ಣಮಲದ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹದ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾವ ಅಪವಿತ್ರ ವಸ್ತುವೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. **ದೇಹದ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಪವಿತ್ರತೆಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಆಗುವುದು?**

ದೇಹವನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವಿಲ್ಲ. ನೀರಿನಿಂದ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಬಾರಿ ತೊಳೆದರೂ ಜಲವೇ ಅಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ದೇಹವು ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. **ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇದ್ದಲಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ತೊಳೆಯುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟಷ್ಟು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಕಪ್ಪು ಮಸಿಯೇ ಹೊರಡುತ್ತದೆ, ಅದು ಉಜ್ವಲ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹದ ಸ್ವಭಾವವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ದೇಹವನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನವಿದೆ. ಈ ದೇಹವಂತೂ ಒಂದು ರತ್ನತ್ರಯ, ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ದೇವಗಳ ಮೂಲಕ ವಂದನೆ ಯೋಗ್ಯ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.**

ಧನ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಗ್ರಹ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳು, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಕ್ರೋಧ, ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭ ಇವು ಅಮೂರ್ತಿಕ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವ (ಪರ್ಯಾಯ)ವನ್ನು ಮಹಾಮಲಿನ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಅಧರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ನಿಂದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ದುರ್ಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಆತ್ಮನನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು, ದೇಹವು ಪವಿತ್ರವಾಗಲಾರದು - ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹದ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೇಹದ ಕುರಿತು ರಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವವು ಆತ್ಮನೊಡನೆ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಸಂಬಂಧರೂಪವಿವೆ, (ಆತ್ಮನಿಗೆ ತಗಲುತ್ತಲಿವೆ) ಆ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮ ಮಲವನ್ನು (ದೋಷಗಳನ್ನು) ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಧನ ಸಂಪತ್ತು ಮೊದಲಾದ ಪರಿಗ್ರಹ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಭೋಗ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಇವು ಆತ್ಮನನ್ನು ಮಲಿನ ಮಾಡುವಂಥವುಗಳಿವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಅಭಾವದ ಉದ್ಯಮ ಮಾಡಬೇಕು. **ಧನವಂತೂ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮದ, ಕಪಟ, ಮಮತೆ, ವೈರ, ಕಲಹ, ಮಹಾಆರಂಭ, ಮೂರ್ಛೆ, ಈರ್ಷೆ, ಅತೃಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಸಾವಿರಾರು ದೋಷಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವಂಥವುಗಳಿವೆ. ಈ ಲೋಕ ಸಂಬಂಧದ ಸಮಸ್ತ ದೋಷ, ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತೆ, ದುರ್ಧ್ಯಾನ, ಮಹಾಭಯವನ್ನುತ್ಪನ್ನಮಾಡುವಂಥದು ಒಂದು ಧನವಿದ್ದು ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು.**

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸಿ ಮಹಾನಿಂದ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದಂಥ ನಿಂದ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯು ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಮೂಳೆ, ಮಾಂಸ, ರುಧಿರಮಯ, ಮಹಾದುರ್ಗಂಧಿತ, ಕೊಳೆತ ಕಳೇವರದ ಮೇಲೆ ರಾಗ ಮಾಡಿದಂತಿದೆ, ಅದು ಮಹಾ ಮಲಿನ ಭಾವದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಇಂಥ ಶರೀರವನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುವಂಥದು ದಶಲಕ್ಷಣ ಧರ್ಮವೇ ಇದೆ.

ಲೋಕೋತ್ತರ ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕವೆಂದು ಶುಚಿತ್ವವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಕರ್ಮ ಮಲವನ್ನು ತೊಳೆದು ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದು ಅದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಶೌಚವಿದೆ, ಅದರ ಕಾರಣವು ರತ್ನತ್ರಯ ಭಾವವಿದೆ. ರತ್ನತ್ರಯದ ಧಾರಕ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯಭಾವದಿಂದ ಇರುವಂಥ ಸಾಧುಗಳು ಕೂಡ ಲೋಕೋತ್ತರ ಶುಚಿತ್ವದ ಕಾರಣರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು.

ಲೌಕಿಕ ಶೌಚವು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ. ಕೆಲವರು ಕಾಲಶೌಚ ಆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಕಾಲವು ಕಳೆದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶುಚಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರ-ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಡುವುದರಿಂದ ಶುಚಿತೆ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು **ಪವನ**ದಿಂದ, ಕೆಲವರು **ಭಸ್ಮ**ದಿಂದ ಉಜ್ಜುವುದರಿಂದ, ಕೆಲವರು **ಮಣ್ಣಿ**ನಿಂದ, ಕೆಲವರು ಜಲದಿಂದ, ಕೆಲವರು **ಗೋಮಯ** ಬಳೆಯುವುದರಿಂದ, ಕೆಲವರು **ಜ್ಞಾನ**ದಿಂದ ಗ್ಲಾನಿ ಕಳೆಯುವುದರಿಂದ ಲೌಕಿಕ ಜನರು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶುಚಿತ್ವ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಶರೀರವನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ, ಶರೀರದ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದಂತೂ ನೀರು, ಭಸ್ಮ ಮೊದಲಾದುವೇ ಅಶುಚಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಶರೀರವು ಆದಿಯಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಶುಚಿಯಿಲ್ಲ. ಅದರ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವಾದ ರಕ್ತ-ಮಾಂಸಗಳು ಶುಚಿಯಿಲ್ಲ; ಸ್ವಯಂ ಶರೀರವು ಶುಚಿಯಿಲ್ಲ; ಅದರ ಒಳಗೆ ದುರ್ಗಂಧಿತವಾದ ಮಲ-ಮೂತ್ರಾದಿಗಳು, ಹೊರಗೆ ಚರ್ಮ-ಮೂಳೆ-ರುಧಿರ ಮೊದಲಾಗಿ ಯಾವವೂ ಶುಚಿಯಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥ, ಸಮಸ್ತ ಸಮುದ್ರಗಳ ಜಲದಿಂದ ತೊಳೆದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಸಮಸ್ತ ಜಲವನ್ನೇ ಅಶುಚಿಯಮ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಅದು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಶರೀರವು ಯಾವಾಗಲೂ ರೋಗಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅಶುಚಿಯಿದೆ, ಸರ್ವಥಾ ವಿನಾಶಶೀಲವಿದೆ; ದುಃಖವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಿದೆ. ಅದರ ಶುಚಿತ್ವದ ಉಪಾಯ ಹಾಗೂ ಅಶುಚಿತ್ವದ ಪ್ರತಿಕಾರವು

ಧೂಪ, ಗಂಧ, ವಿಲೇಪನ, ಪುಷ್ಪ, ಸ್ನಾನ, ಜಲ, ಚಂದನ,ಕರ್ಪೂರಗಳಾವವೂ ಇಲ್ಲ. **ಹೇಗೆ ಬೆಂಕಿಯ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಬೆಂಕಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಶರೀರದ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತುಗಳು ಕೂಡ ಅಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.**

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರದ ಅಶುಚಿಯ ಚಿಂತನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿನ ಅನುರಾಗದ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ವೀತರಾಗತೆಯಲ್ಲಿ ಯತ್ನವಾಗಲಾರಂಭಿಸುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಶುಚಿ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಆಸ್ರವ ಭಾವನೆ : ಈಗ ಆಸ್ರವ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಮಗಳು ಬರುವುದರ ಯಾವ ಕಾರಣವಿದೆ ಅದು ಆಸ್ರವವಿದೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಜಹಜದ ಛಿದ್ರಗಳಿಂದ ನೀರು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಐದು **ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಭಾವ,** ಐದು ಇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಆರನೆಯ ಮನದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುವ ಭಾವ, ಷಟ್ಕಾಯ ಜೀವಗಳ ಹಿಂಸೆಯ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡದಿರುವುದರ ಭಾವ, ಅನಂತಾನುಬಂಧಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕಷಾಯಗಳ ಭಾವ ಮತ್ತು ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಭೇದದಿಂದ ಹದಿನೈದು ಪ್ರಕಾರದ ಯೋಗ- ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವು **ಐವತ್ತೇಳು ಕರ್ಮಗಳು ಬರುವುದರ ದ್ವಾರಗಳಿವೆ.**

ಇವುಗಳಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಕಷಾಯ, ಅವಿರತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅನುಸಾರ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದಿಂದ ಶುಭ-ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಆಸ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ದೊರೆತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುವುದು, ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತವಾಗುವುದು, ಪರೋಪಕಾರದ ಪರಿಣಾಮ, ದುಃಖಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಯೆ, ತತ್ತ್ವಗಳ ಚಿಂತನೆ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರೀಭಾವ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವನೆ, ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಧರ್ಮಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ, ತಪ-ವ್ರತ-ಶೀಲ-ಸಂಯಮದ ಪರಿಣಾಮ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪದ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯದ ಶುಭಾಸ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆ, ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಲೋಲುಪತೆ, ಪರಧನ ಹರಣ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ, ಅನ್ಯಾಯ ರೂಪದ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ, ಅಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ಸಪ್ತ ವ್ಯಸನದ ಸೇವನೆಯಲ್ಲಿ, ಇತರರ ಅವಮಾನವಾಗುವಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿಡುವುದು, ಇತರರ ಪತ್ನಿ-ಪುತ್ರ-ಧನ-ಆಜೀವಿಕೆಯ ನಾಶ ಬಯಸುವದು, ಇತರರ ಮಾನಹಾನಿ ಬಯಸುವುದು, ತಮ್ಮ ಉಚ್ಚತೆ ಬಯಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವಗಳಿಂದ ಪಾಪದ ಅಶುಭ ಆಸ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸತ್ಯ, ಹಿತ, ಮಿತ, ಮಧುರ ವಚನಗಳಿಂದ, ಪರಮಾಗಮದ ವಚನಗಳಿಂದ, ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸ್ತವನದಿಂದ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಪೂರ್ಣ ನ್ಯಾಯರೂಪದ ವಚನಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯದ ಆಸ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರರನಿಂದೆ, ತನ್ನ ಪ್ರಶಂಸೆ, ಅನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಸುವಂಥ ವಚನ, ಹಿಂಸೆಯ ಆರಂಭ ಮಾಡಿಸುವಂಥ, ವಿಷಯಾನುರಾಗ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ, ಕಷಾಯರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿತ ಮಾಡುವಂಥ, ಕಲಹ-ವಿಸಂವಾದ ಶೋಕ-ಭಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ, ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧ, ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ-ಅಸಂಯಮವನ್ನು ಪುಷ್ಟಮಾಡುವಂಥ, ಅನ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ದುಃಖ-ಅಪಮಾನ-ಧನ-ಆಜೀವಿಕೆಯ ಹಾನಿ ಮಾಡುವಂಥ ವಚನಗಳಿಂದ ಪಾಪದ ಆಸ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಪೂಜೆ, ವಂದನೆ, ಜಿನಾಯತನದ ಸೇವೆ, ಧರ್ಮಾತ್ಮ ಪುರುಷರ ವೈಯಾವೃತ್ಯ, ಯತ್ನಾಚಾರಪೂರ್ವಕ ಜೀವಗಳ ಮೇಲೆ ದಯಾರೂಪವಾಗಿ ಏಳುವುದು, ಕೂಡ್ರುವುದು, ಮಲಗುವುದು, ಇಡುವುದು, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ತಿನ್ನುವುದು, ಕುಡಿಯುವುದು, ನಡೆಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯದ ಯೋಗವು ಶುಭ ಆಸ್ರವದ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಯತ್ನಾಚಾರ ರಹಿತ-ಕರುಣಾರಹಿತ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ದೇಹದ ಪ್ರವರ್ತನೆ, ಮಹಾ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ, ದೇಹವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿರುವುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಅಶುಭದ ಆಸ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಶುಭ-ಅಶುಭ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತೀವ್ರ-ಮಂದ-ಕಷಾಯದ ಯೋಗದಿಂದ ತೀವ್ರ ಮಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮನು ಅಶುಭ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಡೆದು ಶುಭ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಧಾನನಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಷಾಯಗಳು ಆತ್ಮನ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಘಾತ ಮಾಡುವಂಥವುಗಳಿವೆ. ಕ್ರೋಧವು ಇತರ ಜೀವಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಲ್ಲಿ, ಘಾತ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, ಬಂಧನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತದೆ. **ಮಾನವು** ಈ ಜೀವವನ್ನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಉದ್ಧತ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ಅದು ತಂದೆ, ಗುರು, ಪ್ರಭುವಿನದು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬಯಸುತ್ತದೆ, ವಿನಯವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. **ಮಾಯಾ** ಕಷಾಯವು ಅನೇಕ ಛಲ, ಅನೇಕ ಕಪಟ, ಇತರರನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಕಪಟದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ, ಪರಿಣಾಮದ ಸರಳತೆಯ ಅಭಾವ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. **ಲೋಭ** ಕಷಾಯವು ಸುಖದ ಕಾರಣವಾದ ಯಾವ ಸಂತೋಷವಿದೆ ಅದರ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಯೋಗ್ಯ-ಅಯೋಗ್ಯದ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ನಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಕಾಮವು ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಹಿತ-ಅಹಿತದ ನೀಚ ಕರ್ಮ-ಉಚ್ಚ ಕರ್ಮದ ವಿಚಾರ ರಹಿತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. **ಮೋಹವು** ಮದ್ಯದ ಸಮಾನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. **ಶೋಕವು** ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಪೂರ್ವಕ ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. **ರೋದನವು** ಆತ್ಮಘಾತ ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. **ಹಾಸ್ಯವು** ಇತರರ ಗೇಲಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. **ಅಜ್ಞಾನತೆ** ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿಸಬಯಸುತ್ತದೆ. **ಸ್ನೇಹವು** ಮದ್ಯ ಕುಡಿಯದೆಯೇ ಅಚೇತ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮಹಾ ಬಂಧನ ರೂಪವಿದೆ, ಆತ್ಮನನ್ನು ಹಿತರೂಪ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಡೆಯುವಂಥದ್ದಿದೆ, ಅನರ್ಥದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. **ನಿದ್ರೆಯು** ಆತ್ಮನ ಚೈತನ್ಯದ ಘಾತ ಮಾಡಿ ಜಡದ ಸಮಾನ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ತೃಷೆಯು ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದ ಜಲವನ್ನು ಕೂಡ ಕುಡಿಸಬಯಸುತ್ತದೆ. **ಕ್ಷುಧೆಯು** ಚಾಂಡಾಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ, ಕುಲ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಘೋರ ಕಷ್ಟ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ನೇತ್ರವು ಸುಂದರ ರೂಪುಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸುಕತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. **ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವು** ಮಿಷ್ಟ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವಾಗಿ ಲಜ್ಜೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ, ಸಂಯಮಗಳನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿ ನೀಚ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. **ಘ್ರಾಣೇಂ**ದ್ರಿಯವು ಸುಗಂಧಿತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಅಚೇತವಾಗಿ ಮುರಿದು ಬೀಳುತ್ತದೆ. **ಸ್ಪರ್ಶ**ನೇಂದ್ರಿಯವು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೋಮಲ ಅಂಗಗಳ, ಮೃದು ಶಯ್ಯೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. **ಕರ್ಣೇಂ**ದ್ರಿಯವು ಅನೇಕ ಮಧುರ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಮರೆಸಿ ಪರಾಧೀನ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. **ಮನಸ್ಸು** ಚಂಚಲ ಮರ್ಕಟದ ಸಮಾನ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಮೂಲಕ ಶುಭಧ್ಯಾನ-ಶುಭಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೂ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ವಿಷಯ-ಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತದೆ. ಅಸತ್ಯ **ವಾಣಿಯು** ಮುಖದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಚತುರತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತದೆ. **ಕೈಗಳಂತೂ** ಹಿಂಸೆಯ ಆರಂಭ ಮಾಡುವುದರ ಮುಖ್ಯ ಉಪಕರಣಗಳಿವೆ. **ಕಾಲುಗಳೂ** ಪಾಪ ಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ವೇಗದಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತವೆ.

ಕವಿತ್ವವು ಅಧಿಕ ರಾಗ ವೃದ್ಧಿಸುವಂಥ ರಚನೆ ಬಯಸುತ್ತದೆ. **ಪಾಂಡಿತ್ಯವು** ಕುತರ್ಕ ಮತ್ತು ಅಸತ್ಯ ಪ್ರಲಾಪತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ವಿಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. **ಸುಭಟತ್ವವು** ಘೋರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. **ಬಾಲ್ಯತ್ವವು** ಅಜ್ಞಾನರೂಪವಿದೆ. **ಯೌವ್ವನವು** ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಷಮ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಧಾವಿಸುತ್ತದೆ. **ವೃದ್ಧತ್ವವು** ಭೀಷಣ ಕಾಲದ ನಿಕಟದಲ್ಲಿ

ಬರುತ್ತದೆ. **ಉಚ್ಛ್ವಾಸನಿಶ್ವಾಸ**ಗಳು ನಿರಂತರ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಟು ಓಡಿಹೋಗುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಜರೆಯು ಕಾಮ, ಭೋಗ, ರೂಪು, ಸೌಂದರ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು, ಉದ್ಯಮ, ಬಲ, **ಬುದ್ಧಿ** ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುವಂಥ ತಸ್ಕರವಿದೆ. **ರೋಗವು** ಮೃತ್ಯುವಿನ ಪ್ರಮುಖ ದೂತವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಈ ಆತ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸುವಂಥವುಗಳಿವೆ, ಆದರಿಂದ ಅಧಿಕ ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಆಸ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಹಾಗೂ ಕಷಾಯಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಮೂಲಕ ಆಸ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆಸ್ರವ ಭಾವದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಸಂವರ ಭಾವನೆ : ಈಗ ಸಂವರ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದೊಳಗೆ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಲ ಬರುವುದರ ಛಿದ್ರವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರೆ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಲ ತುಂಬುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ನೌಕೆ ಮುಳುಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ಮಗಳು ಬರುವ ದ್ವಾರವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದವನಿಗೆ ಪರಮ ಸಂವರವಾಗುತ್ತದೆ. **ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದಿಂದಂತೂ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವನಾಮದ ಆಸ್ರವದ ದ್ವಾರವು ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತದೆ.** ಇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಯಮ ರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಾಗುವಂಥ ಆಸ್ರವವು ತಡೆದು ಸಂವರವಾಗುತ್ತದೆ. ಷಟ್ಕಾಯ ಜೀವಗಳ ಘಾತ ಮಾಡುವಂಥ ಆರಂಭದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಸಂಯಮವಾಗಿ ಅವಿರತಿಯ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ಆಸ್ರವವು ನಿಂತು ಹೋಗಿ ಸಂವರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ದಶಲಕ್ಷಣರೂಪದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಚಾರಿತ್ರವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಕಷಾಯಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಸಂವರವಾಗುತ್ತದೆ. ಧ್ಯಾನರೂಪದ ತಪದಿಂದ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ತಪದಿಂದ, ಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಬರುವಂಥ ಕರ್ಮಗಳು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸಂವರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಗುಪ್ತಿ, ಐದು ಸಮಿತಿ, ದಶಲಕ್ಷಣ ಧರ್ಮ, ಹನ್ನೆರಡು ಭಾವನೆ, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದರಿಂದ, ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಚಾರಿತ್ರ ಪಾಲಿಸುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಯೋಗಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದು **ಗುಪ್ತಿ**ಯಿದೆ. ಪ್ರಮಾದ ತೊರೆದು ಯತ್ನದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು **ಸಮಿತಿ**ಯಿದೆ. ದಯಾ ಪ್ರಧಾನವಿದ್ದುದು **ಧರ್ಮ**ವಿದೆ. ಸ್ವತತ್ತ್ವದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು **ಭಾವನೆ**ಯಿದೆ. ಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ಬಂದಂಥ ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ ಮೊದಲಾದ ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಸಹಿಸುವುದು **ಪರೀಷಹ ಜಯ**ವಿದೆ. ರಾಗಾದಿಗಳ ದೋಷವಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವಭಾವೀ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ಚಾರಿತ್ರ**ವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಾರು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖರಾಗಿ ಸರ್ವಕ್ಷೇತ್ರ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಗುಪ್ತಿ, ಸಮಿತಿ, ಧರ್ಮ, ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ, ಪರಿಷಹ ಜಯ, ಚಾರಿತ್ರ ಇವುಗಳಿಂದ ನವೀನ ಕರ್ಮಗಳ ಬರುವಿಕೆಯು ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ನವೀನ ಕರ್ಮ ಬಾರದಿರುವುದೇ ಸಂವರವಿದೆ. ಯಾರು ಈ ಸಂವರದ ಕಾರಣಗಳ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಹೊಸ-ಹೊಸ ಆಸ್ರವ- ಬಂಧಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಂವರ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ನಿರ್ಜರ ಭಾವನೆ : ಈಗ ನಿರ್ಜರ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವನು ಜ್ಞಾನೀ ವೀತರಾಗಿಯಾಗಿ ಮದರಹಿತ-ನಿದಾನರಹಿತನಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳ ಉದಯರೂಪ ರಸವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿ ಉದುರಿ ಹೋಗುವುದು ಅದು ನಿರ್ಜರೆಯಿದೆ. ನಿರ್ಜರೆಯಲ್ಲಿ ಸವಿಪಾಕ ನಿರ್ಜರೆ ಮತ್ತು ಅವಿಪಾಕ ನಿರ್ಜರೆಯೆಂದು ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ತಮ್ಮ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳು ರಸವಿತ್ತು ಉದುರಿ ಹೋಗುವುದು ಅದು ಸವಿಪಾಕ ನಿರ್ಜರೆಯಿದೆ. ನಾಲ್ಕೂ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕರ್ಮವು ತನ್ನ ರಸರೂಪ ಫಲವಿತ್ತು ನಿರ್ಜರಿತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅದು ಸವಿಪಾಕ

ನಿರ್ಜರೆಯಿದೆ. ವ್ರತ, ಸಂಯಮ, ತಪಸ್ಸು ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಉದಯಕಾಲವು ಬಾರದೆಯೇ ಕರ್ಮಗಳು ನಿರ್ಜರಿತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಅದು ಅವಿಪಾಕ ನಿರ್ಜರೆಯಿದೆ. ಮಂದ ಕಷಾಯದ ಭಾವದೊಡನೆ ಹೇಗೆ-ಹೇಗೆ ತಪವು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ-ಹಾಗೆ ನಿರ್ಜರೆಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪುರುಷರು ಕಷಾಯ ವೈರಿಯನ್ನು ಜಯಿಸಿ ದುಷ್ಟ ಜನರ ದುರ್ವಚನ, ಉಪದ್ರವ, ಉಪಸರ್ಗ, ಅನಾದರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕಲುಷಿತ ಭಾವದಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ಸಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಮಹಾನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ದುಷ್ಟರ ಮೂಲಕ ಉಪದ್ರವ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಕರ್ಮಕೃತ ಪರೀಷಹ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ರೋಗ, ದುಷ್ಟರ ಸಮಾಗಮ ಮೊದಲಾದುವಾದ ಮೇಲೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದೇನೆಂದರೆ ನಾನು ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಪ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು ಇದು ಅದರ ಫಲವಿದೆ. ಈಗ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಭೋಗಿಸಬೇಕು. ಕರ್ಮರೂಪದ ಋಣವು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ವಿಷಾದ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಕರ್ಮವು ಬಿಡಲಾರದು; ಸಂಕ್ಲೇಶ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಖ್ಯಾತ-ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಗುಣಿತ ನವೀನ ಕರ್ಮವು ಕಟ್ಟುವುದು.

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರು ಶರೀರವನ್ನು ಕೇವಲ ಮಮತೆಯನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ, ವಿನಾಶಶೀಲ, ಅಶುಚಿ, ದುಃಖ ಕೊಡುವಂಥದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನ, ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಸುಖ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ನಿರ್ಮಲ, ನಿತ್ಯ, ಅವಿನಾಶಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ತಮ್ಮ ನಿಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಗುಣವಂತರ ಆದರ ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಉಚ್ಚರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ - ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಲೀನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ; ಅವರಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ಛೇದಿಸುವಂಥ ಸಾತಿಶಯ ಪುಣ್ಯದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅವರಿಗೇನೇ ಪರಮ ಅತೀಂದ್ರಿಯ, ಅವಿನಾಶೀ, ಅನಂತ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾರು ಸಮಭಾವರೂಪದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಉಜ್ವಲತೆಯ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಮಹಾದುಃಖರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ ಪುರುಷರಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಜರೆ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಲೋಕ ಭಾವನೆ : ಈಗ ಲೋಕ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ಆಕಾಶವಿದೆ, ಅದರ ತೀರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕವಿದೆ. ಜೀವ, ಪುದ್ಗಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಕಾಲ-ಇವುಗಳ ಸಮುದಾಯವು ಎಷ್ಟು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅದು **ಲೋಕ**ವಿದೆ., ಅದು ಮುನ್ನೂರಾ ನಲವತ್ತು ಮೂರು ಘನರಜ್ಜು ಪ್ರಮಾಣ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಅದರ ಹೊರಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ಆಕಾಶವಿದೆ, ಅದನ್ನು **ಅಲೋಕ**ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವಗಳಿವೆ, ಜೀವಗಳಿಂದ ಅನಂತಗುಣಿತ ಪುದ್ಗಲಗಳಿವೆ, ಒಂದು ಧರ್ಮ ನಾಮದ ದ್ರವ್ಯವಿದೆ, ಒಂದು ಅಧರ್ಮನಾಮದ ದ್ರವ್ಯವಿದೆ, ಒಂದು ಆಕಾಶ ದ್ರವ್ಯವಿದೆ, ಕಾಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಿವೆ. ಈ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಲೋಕದ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಅವಗಾಹನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡ ಹೋದರೆ ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಬಹುದು. ಗ್ರಂಥದ ವಿಸ್ತಾರ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೂ ಅಧಿಕಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ, ಮತ್ತು ಈಗ ನಮ್ಮ ಆಯು ಕೂಡ ರೋಗದ ಅಧಿಕತೆಯಿಂದ-ಶರೀರದ ಬಲವು ಕುಂದುತ್ತ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯವೇ ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಪೂರ್ಣತೆಯ ರೂಪ ಫಲದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರರೂಪದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅನ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಬೋಧಿ ದುರ್ಲಭ ಭಾವನೆ : ಈಗ ಬೋಧಿ ದುರ್ಲಭ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜೀವವು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ನಿಗೋದದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಒಂದು ನಿಗೋದದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅತೀತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದ ಸಿದ್ಧರಿಗಿಂತ ಅನಂತ ಗುಣಿತ ಜೀವಗಳಿವೆ; ಅವೆಲ್ಲವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಮಾಣ ಶರೀರ ಸಹಿತ ಒಂದು ನಿಗೋದದ ಶರೀರದ

ಅವಗಾಹನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಬಾದರ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿಗೋದಿ ಜೀವಗಳ ಶರೀರಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲೋಕವು ಮೇಲೆ-ಕೆಳಗೆ, ಒಳಗೆ-ಹೊರಗೆ ಅಂತರವಿಲ್ಲದೆ ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪೃಥ್ವೀಕಾಯ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯ ಐದು ಸ್ಥಾವರಗಳಿಂದಲೂ ಈ ಲೋಕವು ನಿರಂತರ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. **ಇದರಲ್ಲಿ ತ್ರಸತನ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಮಧ್ಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕೈ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದ ರತ್ನದ ಮಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಸಮಾನ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ.**

ಒಂದು ವೇಳೆ ತ್ರಸತನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ತ್ರಸಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಲೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರಚುರತೆಯಿದೆ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯತನವು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಪುನಃ ವಿಕಲತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿ ನಿಗೋದದಲ್ಲಿ ಅನಂತಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತದೆ. ಪುನಃ ಪಂಚ ಸ್ಥಾವರಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ನಿಗೋದದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ಅನಂತ ಪರಿವರ್ತನಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯತನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮನಸಹಿತವಾಗುವುದು ಇನ್ನೂ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಅಸಂಜ್ಞಿಯಾಗಿರುತ್ತ ಹಿತ-ಅಹಿತದ ಜ್ಞಾನರಹಿತ, ಶಿಕ್ಷೆ-ಕ್ರಿಯೆ-ಉಪದೇಶ-ಮಾತು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ಅಜ್ಞಾನಭಾವದಿಂದ ನರಕ-ನಿಗೋದ ಮೊದಲಾದ ತಿರ್ಯಂಚ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಮನಸಹಿತವೂ ಆಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಕ್ರೂರ ತಿರ್ಯಂಚಗಳಲ್ಲಿ ರೌದ್ರ ಪರಿಣಾಮಿ, ತೀವ್ರ ಅಶುಭ ಲೇಶ್ಯೆಯ ಧಾರಕವಾಗಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕಾಲ ನರಕದ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಿ ಪುನಃ ಪಾಪಿ ತಿರ್ಯಂಚವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುನಃ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತಿರ್ಯಂಚಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಘೋರ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ತಿರ್ಯಂಚದ ಮತ್ತು ನರಕದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಪುನಃ ಸ್ಥಾವರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ಅನಂತ ಜನ್ಮ, ಮರಣ, ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ, ಶೀತ, ಉಷ್ಣ, ಮಾರಣ ತಾಡನಗಳನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅನಂತ ಕಾಲಗಳನ್ನು ವ್ಯತೀತ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಮ್ಮೆ ಜನನಿಬಿಡವಿರುವ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ರತ್ನರಾಶಿಯು ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದುರ್ಲಭವಿರುವ ಮನುಷ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮ್ಲೇಚ್ಛ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಘೋರ ಪಾಪದ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ನರಕ ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುವಂಥವನಿಗೆ ಪುನಃ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಆದರಲ್ಲೂ ಆರ್ಯಖಂಡದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವಾಗುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಆರ್ಯಖಂಡದಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿ, ಉತ್ತಮ ಕುಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ಇನ್ನೂ ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಭಿಲ್ಲ, ಚಾಂಡಾಲ, ಚರ್ಮಕಾರ, ಕಮ್ಮಾರ, ಮಡಿವಾಳ, ಕಟುಕ, ನಾಪಿತ ಮೊದಲಾದ ನೀಚ ಕುಲಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ಇವೆ. ಉಚ್ಚ ಕುಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ.

ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಉಚ್ಚ ಕುಲವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಧನ ರಹಿತವಾದರೆ ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಸಮಾನ ಭಾರ ಹೊರುವುದು, ನೀಚ ಕುಲದವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗಿರುವುದು, ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಅಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿ ಪರಾಧೀನ ವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವನ ಉಚ್ಚ ಕುಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಧನ ಸಹಿತನಾದರೂ ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಿಕಲನಾದರೆ ಅವನ ಧನ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡುದೂ ವ್ಯರ್ಥವಿದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ರೋಗರಹಿತ ಶರೀರದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ರೋಗರಹಿತವಾದರೂ ದೀರ್ಘಾಯುವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ದೀರ್ಘಾಯುವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಶೀಲರೂಪ ಎಂದರೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಪ್ರವರ್ತನೆಯು ನ್ಯಾಯರೂಪವಿರುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ನ್ಯಾಯರೂಪವಾದ ಪ್ರವರ್ತನೆಯು ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸತ್ಪುರುಷರ ಸಹವಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ಇನ್ನೂ ದುರ್ಲಭವಿದೆ.

ಸತ್ಸಂಗತಿಯು ದೊರೆತ ನಂತರ ಕೂಡ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನಂತರ ಕೂಡ ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಸಮ್ಯಕ್ಚಾರಿತ್ರದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ಆಯುವಿನ ಪೂರ್ಣತೆಯವರೆಗೆ ಅದರ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಮಾಧಿ ಮರಣದವರೆಗೆ ಪರಿಪಾಲನೆಯಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. **ರತ್ನತ್ರಯ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂಡ ತೀವ್ರ ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದರತ್ನದ ಸಮಾನ ಪುನಃ ರತ್ನತ್ರಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪರಮ ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.**

ರತ್ನತ್ರಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಮನುಷ್ಯ ಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಮನುಷ್ಯ ಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವ್ರತ, ತಪ, ಸಂಯಮದಿಂದ ನಿರ್ವಾಣದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. **ಇಂಥ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂಡ ಯಾರು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಭಸ್ಮದ ಸಲುವಾಗಿ ದಿವ್ಯ ರತ್ನವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ,** ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬೋಧಿ ದುರ್ಲಭ ಭಾವನೆಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಧರ್ಮ ಭಾವನೆ : ಈಗ ಧರ್ಮ ಭಾವನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದಶಲಕ್ಷಣ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಯೇ ಇದೆ. **ಧರ್ಮವಂತೂ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಿದೆ.** ಆ ಧರ್ಮವು ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತ ದಶಲಕ್ಷಣ, ರತ್ನತ್ರಯ ಮತ್ತು ಜೀವದಯಾ ರೂಪವಿದೆ. ಅದರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಿದೆ.

ಧರ್ಮಶ್ರವಣ ಮಾಡುವುದು ದುರ್ಲಭವಿದೆ, ಧರ್ಮಾತ್ಮರ ಸಂಗತಿಯು ದುರ್ಲಭವಿದೆ. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಜ್ಞಾನ, ಆಚರಣೆಯು ಯಾರೋ ವಿರಳ ಪುರುಷರ ಮೋಹದ ಮಂದತೆಯಿಂದ, ಕರ್ಮದ ಉಪಶಮತೆಯಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಂಸಾರೀ ಜೀವನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ; ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರ-ಧನ ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಾದರೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಸಂಸಾರದ ದುಃಖಗಳ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸಾರಿಯು ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರಂತರ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಸುಖದ ಕಾರಣವಿರುವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆದರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನಿಗೆ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಗಾಗುವುದು ? **ಬೀಜವನ್ನೇ ಬಿತ್ತದೆ ಧಾನ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಗಾಗುವುದು ?** ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾವ ಇಂದ್ರ, ಅಹಮಿಂದ್ರ, ತೀರ್ಥಂಕರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಬಲಭದ್ರ, ನಾರಾಯಣತನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ದೊರಕುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಉತ್ತಮ ಕುಲ, ರೂಪು, ಬಲ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ರಾಜ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು, ಆಜ್ಞೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಪುತ್ರ, ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ ಪತ್ನಿ, ಹಿತಕಾರಕ ಮಿತ್ರ, ಐಚ್ಛಿಕ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸುವಂಥ ಸೇವಕ, ನಿರೋಗತೆ, ಉತ್ತಮ ಭೋಗ-ಉಪಭೋಗ, ವಾಸಿಸಲು ಇಂದ್ರನ ಭವನದಂತಿರುವ ಮನೆ, ಸುಂದರ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಕ್ಷಮೆ, ವಿನಯ, ಮಂದಕಷಾಯ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಕವಿತ್ವ ಚತುರತೆ, ಪೂಜ್ಯತೆ, ಲೋಕ ಮನ್ನಣೆ, ವಿಖ್ಯಾತಿ, ದಾನರೂಪತೆ, ಉದಾರತೆ, ಶೂರತನ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ಗುಣ, ಉತ್ತಮ ಸಂಗತಿ, ಉತ್ತಮಬುದ್ಧಿ, ಉತ್ತಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವು ಕೇಳಲು-ನೋಡಲು ಸಿಗುವುದೆಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಇದೆ.

ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ವಿಷಮವೂ ಸುಗಮವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮಹಾ ಸಂಕಟಗಳೂ ದೂರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ, ಉದ್ಯಮರಹಿತನಿಗೂ ಸಂಪತ್ತಿಯ ಸಮಾಗಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಪವನ, ರೋಗ, ಮಹಾಮಾಯೆ, ಸಿಂಹ-ಸರ್ಪ-ಹುಲಿ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರ ಜೀವಗಳ, ನದೀ, ಸಮುದ್ರ, ವಿಷ, ಪರಚಕ್ರ,

ದುಷ್ಟದೊರೆ, ದುಷ್ಟ ವೈರೀ, ದುಷ್ಟ ಚೋರ ಮೊದಲಾದವರ ಸಮಸ್ತ ಉಪದ್ರವಗಳು ದೂರವಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅನೇಕ ಸುಖರೂಪ ವೈಭವಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. **ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಪರಮಾಗಮದ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಧರ್ಮದ ಆಶ್ರಯವನ್ನೇ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕು.** ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಚಯ ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಭಾವನೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳು : ಧ್ಯಾನ ನಾಮದ ತಪದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನದ ಕಥನದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಈಗ ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನದ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಸ್ಥ, ಪದಸ್ಥ, ರೂಪಸ್ಥ ಮತ್ತು ರೂಪಾತೀತ ಧ್ಯಾನವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

ಪಿಂಡಸ್ಥ ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನ : ಪಿಂಡಸ್ಥ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತರು ಐದು ಧಾರಣಾಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಅವನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂಥ ಸಂಯಮಿಯು ಸಂಸಾರರೂಪ ಬಂಧನದ ಭೇದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪಾರ್ಥಿವೀ ಧಾರಣಾ, ಆಗ್ನೇಯೀ ಧಾರಣಾ, ಪವನ ಧಾರಣಾ, ವಾರುಣೀ ಧಾರಣಾ, ತತ್ತ್ವರೂಪವತೀಧಾರಣಾ ಈ ಐದು ಧಾರಣಾಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ.

ಪಾರ್ಥಿವೀ ಧಾರಣಾ : ಪೃಥ್ವಿ ಸಂಬಂಧದ ಪಾರ್ಥಿವೀಧಾರಣಾ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಧ್ಯ ಲೋಕದ ಸಮಾನ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಒಂದು ರಜ್ಜು ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದ ವಿಚಾರ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಶಬ್ದರಹಿತ, ಅಲೆಗಳಿಲ್ಲದ (ಪೂರ್ಣಶಾಂತ ನಿಶಬ್ದ) ಶುಭ್ರ ತುಷಾರ ಅಥವಾ ಮಂಜುಗಡ್ಡೆಯ ಸಮಾನ ಉಜ್ವಲವಿರುವ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಆ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಚಿನ್ನದ ಸಮಾನ ಅಪರಿಮಿತ ಪ್ರಭೆಯ ಧಾರಕ, ಒಂದು ಸಾವಿರ ದಳಗಳುಳ್ಳ ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಮಯ ಉದಯರೂಪ ಕೇಶರಾವಳಿಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಮಲದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು.

ಕಮಲವು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಸಮಾನ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಮಲದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತರೂಪದ ದುಂಬಿಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸುವಂಥ, ಮೇರುವಿನ ಸಮಾನವಿರುವ ಕರ್ಣಿಕೆಯು ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹಳದೀ ವರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತ ಶೋಭಾಯಮಾನವಿದೆ. ಆ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರದ ಋತುವಿನ ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯ ಸಮಾನ ಉಜ್ವಲವಾದ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ತಾವು ಸುಖರೂಪ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ರಹಿತ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕರ್ಮ ಸಮೂಹವನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು.

ಅಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಒಂದು ಉಜ್ವಲವಾದ ಕ್ಷೋಭೆಯಿಲ್ಲದ, ಶಬ್ದವಿಲ್ಲದ ಮಧ್ಯಲೋಕದ ಬರಾಬರಿ ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪದ ಬರಾಬರಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಚಿನ್ನದ ಸಮಾನ ಕಾಂತಿಯ ಪುಂಜ, ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಮಯ ಕೇಶರ ವರ್ಣದ, ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ದಳಗಳ ಒಂದು ಕಮಲವಿದೆ. ಆ ಕಮಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇರುವಿನ ಸಮಾನ ಮಹಾಕಾಂತಿಯ ಪುಂಜವಾದ ಕರ್ಣಿಕೆಯಿದೆ. ಆ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರದದ ಚಂದ್ರನ ಸಮಾನ ಕಾಂತಿಯಪುಂಜವಿರುವ ಉನ್ನತವಾದ ಒಂದು ಸಿಂಹಾಸನ ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭೆಯಿಲ್ಲದ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದ, ಕರ್ಮದ ನಾಶ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಶೀಲನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಪಾರ್ಥಿವೀಧಾರಣಾ ಇದೆ.

ಆಗ್ನೇಯಿ ಧಾರಣಾ : ಯಾವಾಗ ಪಾರ್ಥಿವೀ ಧಾರಣಾದ ದೃಢ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗುವುದು ಆಗ ಆ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಮಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ತನ್ನ ನಾಭಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಹದಿನಾರು ಉನ್ನತ ದಳಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು

ಕಮಲದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಆ ಕಮಲದ ಒಂದೊಂದು ದಳದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಹದಿನಾರು ಸ್ವರಗಳ ಪಂಕ್ತಿ- ಅ ಆ ಇ ಈ ಉ ಊ ಋ ೠ ಲು ಲೂ ಏ ಐ ಓ ಔ ಅಂ ಅಃ ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಆ ಕಮಲದ ಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಒಂದು ಶೂನ್ಯ ಅಕ್ಷರ ರೇಫ ಬಿಂದು ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರಾಕಾರ ಕಲಾಯುಕ್ತ, ಬಿಂದುವಿನೊಳಗಿಂದ ಕೋಟಿ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತ ದಶದಿಶೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತ ರ್ಹಂ ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಪುನಃ ಆ ಮಂತ್ರದ ರೇಫದಿಂದ ಮಂದ ಮಂದವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತ ಧೂಮದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಅನಂತರ ಅಗ್ನಿಯ ಕಿಡಿಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು.

ಅದರ ನಂತರ ಮಹಾಮಂತ್ರದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯ ಸಮೂಹವು ಮೇಲೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಧೋಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತ ಎಂಟು ಕರ್ಮಮಯ ಎಂಟು ದಳಗಳುಳ್ಳ ಕಮಲವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಅದರ ನಂತರ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ತ್ರಿಕೋಣ ಅಗ್ನಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯ ಬೀಜಾಕ್ಷರ 'ರ' ಕಾರ ಸಹಿತ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಚಿಹ್ನದೊಡನೆ ಜ್ವಾಲೆಯ ಸಮೂಹದಿಂದ - ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಅದರ ನಂತರ ನಿರ್ಧೂಮ ಅಗ್ನಿಯು ಸ್ವರ್ಣಸಮಾನ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಧಗಧಗಿಸುತ್ತ-ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಮಂತ್ರದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದೆ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರೀರವನ್ನು ಅಗ್ನಿಮಯ ಮಾಡಿ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದೆ. ಅನಂತರ ಸುಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಆಗ ಅಗ್ನಿಯು ಕ್ರಮದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಶಾಂತವಾಗಿ ಶೀತಲವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇದು ಅಗ್ನಿಧಾರಣಾದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಪವನ ಧಾರಣಾ : ಈಗ ಪವನ ಧಾರಣಾದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾ ವೇಗಯುಕ್ತ, ಮತ್ತು ಮಹಾ ಬಲವಂತ, ದೇವಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕೂಡ ಚಂಚಲಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಮೇರುವನ್ನು ಕಂಪಾಯಮಾನ ಮಾಡುತ್ತ, ಮೇಘಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ವಿದೀರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಮಹಾ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕ್ಷೋಭಾಯಮಾನ ಮಾಡುತ್ತ, ದೊಡ್ಡ ಭವನಗಳ ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತ, ದಿಶೆಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುತ್ತ, ಜಗತ್ತಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತ, ಪೃಥ್ವೀ ತಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂಥ ಪವನವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಕಾಶ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಆ ಪ್ರಬಲ ಪವನದಿಂದ ಆ ಸುಟ್ಟು ಹೋದ ಕರ್ಮರಜ ಮತ್ತು ಶರೀರದ ರಜವು ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಅನಂತರ ಕ್ರಮದಿಂದ ಪವನವು ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪವನ ಧಾರಣಾದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ವಾರುಣೀಧಾರಣಾ : ವಾರುಣೀಧಾರಣಾದಲ್ಲಿ ಮೇಘ ಸಮೂಹದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಆಕಾಶದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಇಂದ್ರಧನುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಮಿಂಚಿನ ಹೊಳಪು ಮತ್ತು ಮಹಾಗರ್ಜನೆ ಸಹಿತ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಅಮೃತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದೊಡ್ಡ ಮುತ್ತಿನ ಸಮಾನ ಉಜ್ವಲವಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಧಾರೆಯಾಗಿ ನಿರಂತರ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಅದರ ನಂತರ ವರುಣ ಬೀಜಾಕ್ಷರದಿಂದ ಅಂಕಿತ ಹಾಗೂ ಅಮೃತಮಯ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ - ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರಾಕಾರದ ವರುಣಾಪುರದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಆ ಅಚಿಂತ್ಯ ಪ್ರಭಾವರೂಪ ದಿವ್ಯ ಧ್ವನಿರೂಪವಾದ ಜಲದ ಮೂಲಕ, ಶರೀರ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸುಡುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ, ಪವನದ ಹಾರಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಶೇಷ ಉಳಿದ, ಸಮಸ್ತ ರಜವನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಾಲಿತ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದು, ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಾರುಣೀಧಾರಣಾದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ತತ್ತ್ವರೂಪವತೀಧಾರಣಾ : ಅದರ ನಂತರ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ, ದಿವ್ಯ ಅತಿಶಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತ, ಕಲ್ಯಾಣಕಗಳ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತ, ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ದೇವಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತ, ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮರಹಿತ, ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲ, ಪ್ರಕಟ, ಪುರುಷಾಕಾರ, ತಮ್ಮ ಶರೀರದ ಒಳಗೆ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳಿಂದ ರಹಿತ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಸಮಾನ ಕಾಂತಿಯ ಪುಂಜ, **ಸರ್ವಜ್ಞನ ಸಮಾನವಿರುವ ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆ- ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು.** ಈ ಪ್ರಕಾರ ತತ್ತ್ವರೂಪವತೀಧಾರಣಾದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಐದು ಧಾರಣಾರೂಪವಾದ ಪಿಂಡಸ್ಥ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲತೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಯೋಗಿಗಳು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಅಭಾವ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಪಿಂಡಸ್ಥ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾಂತಿಯುಕ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಆನಂದಿತ ಮಾಡುತ್ತ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಸಮಾನ ಮೇರುವಿನ ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನ ಸಮಸ್ತ ದೇವಗಳಿಂದ ವಂದನೀಯವಿರುವ ಆತ್ಮನ ನಿಶ್ಚಲ ಚಿಂತನ ಮಾಡುತ್ತ ಜಿನಾಗಮರೂಪ ಮಹಾಸಮುದ್ರದ ಪಾರಗಾಮಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಧ್ಯಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ದುಷ್ಟರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ವಿದ್ಯೆ, ಮಂಡಲ, ಯಂತ್ರ, ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರಕ್ರಿಯೆಯ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸಿಂಹ,ಶಾರ್ದೂಲ, ಸರ್ಪ, ಖಡ್ಗ ಮೃಗ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರ ಜೀವಗಳು ಶಾಂತವಾಗಿ ನಿಃಸಾರವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಭೂತ, ರಾಕ್ಷಸ, ಪಿಶಾಚ, ಶಾಕಿನಿ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟ ದೇವಗಳ ಕ್ರೂರ ವಾಸನೆಯ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪಿಂಡಸ್ಥ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಪದಸ್ಥ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ : ಈಗ ಪದಸ್ಥ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಪದಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಪದಸ್ಥ ಧ್ಯಾನವಿದೆ. ಅನಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದ ರಚನೆಯ ಜನ್ಮಭೂಮಿ, ಜಗತ್ತು ವಂದನಾಯೋಗ್ಯವಾದ **ವರ್ಣಮಾತೃಕದ** ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು. **ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹದಿನಾರು ದಳಗಳುಳ್ಳ ಕಮಲದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು.** ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪತ್ರದ ಮೇಲೆ ಹದಿನಾರು ಸ್ವರಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯು ಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಅ ಆ ಇ ಈ ಉ ಊ ಋ ೠ ಌ ೡ ಏ ಐ ಓ ಔ ಅಂ ಅಃ ಈ ಹದಿನಾರು ಸ್ವರಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು.

ತಮ್ಮ ಹೃದಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ದಳಗಳಿರುವಂಥ ಕಮಲದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಆದರ ಕರ್ಣಿಕೆ ಸಹಿತ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ವರ್ಗದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಅಕ್ಷರ - ಕ ಖ ಗ ಘ ಙ, ಚ ಛ ಜ ಝ ಞ, ಟ ಠ ಡ ಢ ಣ, ತ ಥ ದ ಧ ನ, ಪ ಫ ಬ ಭ ಮ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. **ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ದಳಗಳಿರುವಂಥ ಕಮಲದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು.** ಅದರಲ್ಲಿ ಯ ರ ಲ ವ, ಶ ಷ ಸ ಹ ಈ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅನಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವರ್ಣ ಮಾತೃಕದ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶ್ರುತಜ್ಞಾನ ಸಮುದ್ರದ ಪಾರಗಾಮಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ವರ್ಣ ಮಾತೃಕದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಕ್ಷಯರೋಗ, ಅರುಚಿರೋಗ, ಮಂದಾಗ್ನಿ, ಕುಷ್ಟ, ಉದರರೋಗ, ಶ್ವಾಸ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತು ಆಸದೃಶ ವಚನಕಲೆ ಹಾಗೂ ಮಹಾಪುರುಷರುಗಳಿಂದ ಪೂಜ್ಯತೆ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮ ಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮೂವತ್ತೈದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುವುದು. **ಣಮೋ ಅರಹಂತಾಣಂ, ಣಮೋ ಸಿದ್ಧಾಣಂ, ಣಮೋ ಆಇರಿಯಾಣಂ, ಣಮೋ ಉವಜ್ಝಾಯಾಣಂ, ಣಮೋ ಲೋಏ ಸವ್ವಸಾಹೂಣಂ. ''ಅರ್ಹತ್ಸಿದ್ಧಾಚಾರ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಸರ್ವಸಾಧುಭ್ಯೋ ನಮಃ''** ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹದಿನಾರು ಅಕ್ಷರಗಳಿರುವಂಥ ಮಂತ್ರ ಪದದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು, **''ಣಮೋ ಅರಹಂತಾಣಂ''** ಹೀಗೆ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರದ ಜಪ ಮಾಡುವುದು; **''ಅರಹಂತಸಿದ್ಧ''** ಹೀಗೆ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರದ; **''ಅಸಿಆಉಸಾ''** ಹೀಗೆ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರದ; **''ಅರಹಂತ''** ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರದ; **''ಸಿದ್ಧ''** ಹೀಗೆ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮಂತ್ರದ; **''ಓಂ''** ಈ ಒಂದು ಅಕ್ಷರದ ಮಂತ್ರದ; **''ಅಂ''** ಒಂದು ಅಕ್ಷರದ ಮಂತ್ರದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು; ಪರಮೇಷ್ಠಿವಾಚಕ ಅನೇಕ ಮಂತ್ರಗಳ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಪರಮಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಮಾಡುವುದು.

ಚತ್ತಾರಿ ಮಂಗಲಂ, ಅರಹಂತಾಮಂಗಲಂ, ಸಿದ್ಧಾಮಂಗಲಂ, ಸಾಹೂ ಮಂಗಲಂ, ಕೇವಲಿ ಪಣ್ಣತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಮಂಗಲಂ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಮಂಗಲ ಪದ; ಚತ್ತಾರಿ ಲೋಗುತ್ತಮಾ, ಅರಹಂತಾ ಲೋಗುತ್ತಮಾ, ಸಿದ್ಧಾಲೋಗುತ್ತಮಾ, ಸಾಹೂ ಲೋಗುತ್ತಮಾ, ಕೇವಲಿ ಪಣ್ಣತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಲೋಗುತ್ತಮೋ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಉತ್ತಮ ಪದ; ಮತ್ತು ಚತ್ತಾರಿ ಸರಣಂ ಪವ್ವಜ್ಜಾಮಿ, ಅರಹಂತೇ ಸರಣಂ ಪವ್ವಜ್ಜಾಮಿ, ಸಿದ್ಧೇ ಸರಣಂ ಪವ್ವಜ್ಜಾಮಿ, ಸಾಹೂ ಸರಣಂ ಪವ್ವಜ್ಜಾಮಿ, ಕೇವಲಿ ಪಣ್ಣತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಸರಣಂ ಪವಜ್ಜಾಮಿ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಶರಣ ಪದಗಳಿವೆ. ಕರ್ಮಪಟಲದ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಇವುಗಳ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು.

ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇವು ನಾಲ್ಕೇ ಮಂಗಲವಿವೆ, ನಾಲ್ಕೇ ಉತ್ತಮವಿವೆ, ನಾಲ್ಕೇ ಶರಣವಿವೆ. ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಇವುಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಂತ್ರಗಳು ಈ ಜೀವದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹ-ಮೂರ್ಛೆಯ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ; ವೈರ-ವಿರೋಧ ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ; ದುರ್ಧ್ಯಾನದ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ; ಪರಮ ಶಾಂತಭಾವ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ನಷ್ಟಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ; ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ; ವೀತರಾಗತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ; ಸಮಸ್ತ ಪರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿನ ಇಚ್ಛೆ-ಮಮತೆಯಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ; ಜಪ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿವೆ; ಅವುಗಳಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ದುರ್ಧ್ಯಾನ, ದುರ್ಧ್ಯಾನೀ ಮತ್ತು ದುರ್ಧ್ಯಾನದ ಫಲ : ಯಾರು ರಾಗೀ-ದ್ವೇಷಿ-ಮೋಹಿಯಾಗಿ ಇತರರ ನಾಶ, ಉಚ್ಚಾಟನೆ, ವಶೀಕರಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ; ವಿಷಯಭೋಗಗಳ ಸಲುವಾಗಿ; ವೈರಿಗಳ ನಾಶದ ಸಲುವಾಗಿ; ರಾಜ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಧ್ಯಾನ-ತಪ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ **ಅವರು ಘೋರ ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ಕಾರಣವಿರುವ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ಅಶುಭ ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.** ದುಷ್ಟವಾಸನೆ, ದುಷ್ಟಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ವ್ಯಂತರ, ದೇವ, ದೇವೀ, ಯಕ್ಷಿಣೀ ಕುದೇವಗಳ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಘೋರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಎಂದಾದರೂ ಯಾರದೋ ಚಿತ್ತದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ರೂಪದ ತಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಮಂದ ಕಷಾಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮತ್ತು ಶುಭ ಕರ್ಮದ ಉದಯದಿಂದ ದುಷ್ಟವಿದ್ಯೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹೋದರೆ ಅವನು ವಿಷಯ, ಕಷಾಯ, ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಮ್ಯಕ್ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಜ್ಞಾನ-ಆಚರಣೆಯ ಘಾತ ಮಾಡಿ, ಪಾಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವೀತರಾಗತೆಯನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡುವಂಥ ದುಷ್ಟಮಂತ್ರ, ಯಂತ್ರ, ಮಂಡಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಧ್ಯಾನದ ಸಲುವಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಅಯೋಗ್ಯತೆ : ಮಹಾಮೋಹರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಓರ್ವ ಪರಮ ಯೋಗೀಶ್ವರರೇ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಕಷ್ಟ, ಆಧಿ,ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪರಾಧೀನ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹರೂಪದ ವಿಷದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯ ಗೃಹವಾಸದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಕೂಡ ಪ್ರಮಾದ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಧನ-ಪರಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಯೋಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಮಮತೆಯ ರೂಪದ ಜಾಲ ಮತ್ತು **ಆಶಾರೂಪದ ಪಿಶಾಚಿಯಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಧರಾದ ಈ ಜೀವರುಗಳು ಆತ್ಮನ ಹಿತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ.**

ಈ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಆರ್ತಧ್ಯಾನ ರೂಪದ ಅಗ್ನಿಯೊಳಗೆ ಸುಡುತ್ತಿರುವ, ದುಷ್ಟ ವಾಸನಾರೂಪದ ಧೂಮ್ರದಿಂದ ಯಾರ ಜ್ಞಾನರೂಪದ ನೇತ್ರಗಳು ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿವೆ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಚಿಂತೆಯ ರೂಪದ ಜ್ವರದಿಂದ ಯಾರ ಆತ್ಮನು ಅಚೇತನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಪತ್ತುರೂಪದ ಮಹಾ ಕೊಳಚೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಹೋದ, ಪ್ರಬಲರಾಗರೂಪದ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಬಾಧೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ, ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹರೂಪದ ವಿಷದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತರಾದ ಗೃಹಸ್ಥರು ಆತ್ಮನ ಹಿತರೂಪವಾದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಆರಂಭ ಪರಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯ ರೂಪದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತಾವೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪರಾಧೀನರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗೃಹ ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಂಯಮಿಯಾದಲ್ಲದೆ ರಾಗಾದಿರೂಪದ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ವೇಷಧಾರೀ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳೂ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯರಿಲ್ಲ : ಗೃಹತ್ಯಾಗಿಯಾಗಿ ಕೂಡ ವಿಪರೀತ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಂಥ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯತಿತನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರುದ್ಧ ಅರ್ಥದ ಸತ್ತಾದ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವಂಥ ಪಾಖಂಡಿಗಳಿಗೂ ಧ್ಯಾನವಾಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. **ಸರ್ವಥಾ ಏಕಾಂತ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಂಥ ಪಾಖಂಡಿಗಳು ಅನೇಕಾಂತ ಸ್ವರೂಪ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು. ?**

ಜಿನೇಂದ್ರರ ಆಜ್ಞೆಯ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವಂಥ, ಮುನಿಲಿಂಗ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ನಂತರವೂ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಕುಟಿಲತೆಯುಳ್ಳ, ಶಿಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಗ್ರಹದಿಂದ ತನ್ನ ಉಚ್ಚತೆ ಮನ್ನಿಸುವಂಥ, ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿ ಅಭಿಮಾನ ಪೂಜೆ ಸತ್ಕಾರ ವಂದನೆಯ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ, ಜನರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಚತುರ, ಜ್ಞಾನನೇತ್ರದಿಂದ ಕುರುಡ, ಮದದಿಂದ ಉದ್ಧತ, ಮಿಷ್ಟ ಭೋಜನದ ಲೋಲುಪಿ, ಪಕ್ಷಪಾತೀ, ತುಚ್ಛ ಶೀಲವುಳ್ಳವರು ಮುನಿವೇಷ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. **ಇಂಥ ವೇಷಧಾರಿ ಪಾಖಂಡಿಗಳು ಇಂದು ಪಂಚಮಕಾಲವಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಇತರ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದ ಜನರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.** ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಇತರರಿಗೆ ಧ್ಯಾನವಾಗುವುದರ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮ, ಭೋಗ, ಧನದ ಲೋಲುಪಿ ಮಿಥ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸೇವಕರಾದಂಥವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನವಾದರೂ ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು ?

ರಾಗಭಾವದಿಂದ ಯುಕ್ತ, ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಲೀನ, ಕರುಣೆಯಿಂದ ರಹಿತ, ಹಾಸ್ಯ, ಕೌತೂಹಲ, ಮಾಯಾಚಾರ, ಯುದ್ಧ, ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವಂಥವರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಧ್ಯಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಜೈನೇಶ್ವರಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿಯೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಗೌರವದ ಸಲುವಾಗಿ ವಶೀಕರಣ, ಆಕರ್ಷಣ, ಮಾರಣ, ಉಚ್ಚಾಟನ, ಜಲಸ್ತಂಭನ, ಅಗ್ನಿಸ್ತಂಭನ, ರಸಕರ್ಮ, ರಸಾಯನ, ಪಾದುಕಾವಿದ್ಯೆ, ಅಂಜನವಿದ್ಯೆ, ವಿಷಸ್ತಂಭನ, ಪುರಕ್ಷೋಭ, ಇಂದ್ರಜಾಲ, ಬಲಸ್ತಂಭನ, ಜಯಾಪಜಯ, ವಿದ್ಯಾಛೇದ, ವಿದ್ಯಾಭೇದ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯೆ, ಜ್ಯೋತಿಷ ವಿದ್ಯೆ, ಯಕ್ಷಿಣಿ ಸಿದ್ಧಿ, ಪಾತಾಳಸಿದ್ಧಿ, ಕಾಲವಂಚನೆ, ಸರ್ಪವಿದ್ಯೆ, ಸರ್ಪಮಂತ್ರ, ಭೂತ-ಪಿಶಾಚ-ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಮೊದಲಾದವರ ಸಾಧನೆ, ಜಲಮಂತ್ರ, ಸೂತ್ರಬಂಧನ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಮಂತ್ರಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಘೋರ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ತೀವ್ರ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮತ್ತು ಕಷಾಯದ ವಶದಿಂದ ಘೋರ ಪಾಪ ಕರ್ಮದ ಬಂಧದ ಕಾರಣವು ದುರ್ಧ್ಯಾನವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನರಕ-ತಿರ್ಯಂಚ ಮೊದಲಾದ ಕುಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಿಭ್ರಮಣವಾಗುತ್ತದೆ. **ಇಂಥ ಪಾಖಂಡಿಗಳ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವಂಥವರು, ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಡುವಂಥವರು ಕೂಡ ದುರ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು** ದೃಢವಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡಿ ದುಷ್ಟಮಂತ್ರ, ಯಂತ್ರಗಳ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ದೂಷಿತ ಮಾರಣ, ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯೆ, ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ದ್ವಾದಶಾಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ?

ಉತ್ತರ : ದ್ವಾದಶಾಂಗದಲ್ಲಂತೂ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವ, ವಿಷ, ಅಮೃತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ವಿಷ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಅಮೃತವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಸತ್ಯಮಂತ್ರ, ಅಸತ್ಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ತ್ಯಾಗಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಯೋಗ್ಯ ವಿದ್ಯೆಯ, ದುರ್ಧ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ,ಕರ್ಮದ ನಿರ್ಜರೆ ಮಾಡುವಂಥ ವೀತರಾಗತೆಗೆ ಕಾರಣವಿರುವ ಪಂಚ ಪರಮೇಷ್ಠಿಯ ವಾಚಕವಿರುವಂಥ ಮಂತ್ರ ಪದಗಳ ಧ್ಯಾನವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನದ ಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪದಸ್ಥ ಧ್ಯಾನದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ರೂಪಸ್ಥ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ : ಈಗ ರೂಪಸ್ಥಧರ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ ಅರಹಂತ ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳು ಸಮವಸರಣದೊಳಗೆ ವಿರಾಜಮಾನವಿರುವ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಗಳಿಂದ ವಂದನೀಯ ದ್ವಾದಶ ಸಭೆಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಪರಮ ಧರ್ಮದ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಮವಸರಣದ ವರ್ಣನೆ

ಅರಹಂತ ಭಗವಂತರು ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಕೊಡುವ ಯಾವ ಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ಅದು ಸಮವಸರಣವಿದೆ. ಅದು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಐದು ಸಾವಿರ ಧನುಷ್ಯ ಎತ್ತರವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಭೂಮಿಯು ಇಂದ್ರ ನೀಲಮಣಿಮಯವಿದ್ದು, ಸಮವೃತ್ತ ಝಲ್ಲರಿಯ ಆಕಾರದ ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಮೂರು ಲೋಕದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮುಖಮಂಡಲವನ್ನು ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡುವ ಕನ್ನಡಿಯಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಆ ಸಭೆಯ ಸ್ಥಾನದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ ? ಅದರ ಸೂತ್ರಧಾರನು ಸೌಧರ್ಮ ಇಂದ್ರನಿದ್ದಾನೆ, ಆವನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ರಚನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಿದ್ದಾನೆ, ಅದರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಮ್ಮಂಥ ಮಂದ ಬುದ್ಧಿಗಳು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ? ಆದಾಗ್ಯೂ ಶುಭ ಧ್ಯಾನವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಚಿಂತನ ಮಾಡಿ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ಯೋಜನ ಪ್ರಮಾಣ ಇಂದ್ರನೀಲ ಮಣಿಮಯ ಸಮವೃತ್ತ ಭೂಮಿಕೆಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ವರ್ಣದ ರತ್ನಗಳ ಧೂಳಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಧೂಳೀಶಾಲೆ ಕೋಟೆಯಿದೆ. ಕೆಲವೆಡೆಯಂತೂ ಹರಿತ ಮಣಿಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವು ಹರಿತ ಕಿರಣಮಯವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ; ಕೆಲವೆಡೆ ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಗಳ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಿದೆ; ಕೆಲವೆಡೆ ಮೇಚಕ ಮಣಿಗಳ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಿದೆ; ಕೆಲವೆಡೆ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಮಣಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ಚಂದ್ರನ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯನ್ನು ಬೆಳದಿಂಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದೆ; ಕೆಲವೆಡೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಧೂಳದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ದೈದೀಪ್ಯಮಾನವಿದೆ.

ಅನೇಕ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತ ರತ್ನಗಳ ಮಹಾಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಆ **ಧೂಳೀಶಾಲ** ಕೋಟೆಯು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಲಯಾಕಾರ ಇಂದ್ರ ಧನುಷ್ಯದ ಸಮಾನ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳ ಪ್ರಭೆಯ ಪುಂಜದಿಂದ **ಧೂಳೀಶಾಳ ಕೋಟೆಯ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾದ ಎರಡೆರಡು ಸ್ತಂಭಗಳಿವೆ.** ಆ ಸ್ತಂಭಗಳ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೂಗುತ್ತಿರುವ ಮಕರಾಕೃತಿಯ ತೋರಣಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ನಗಳ ಮಾಲೆಗಳು ಸುಶೋಭಿತವಿವೆ.

ಆ ಧೂಳೀಶಾಲ ಕೋಟೆಯ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎರಡು ಮೈಲು ಅಗಲವಾದ ಒಂದು ಮಹಾಬೀದಿಯಿದೆ. ಆ ಮಹಾ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದೂರ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಬೀದಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ವರ್ಣದ ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳಿವೆ. ಆ ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ನಾಲ್ಕು-ನಾಲ್ಕು ದ್ವಾರ ಸಹಿತ ಮೂರು ಕೋಟೆಗಳಿವೆ. ಆ ಮೂರೂ ಕೋಟೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಮೆಟ್ಟಿಲುಯುಕ್ತ ಪೀಠಗಳಿವೆ. ಆ ಪೀಠಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಎತ್ತರವಾದ ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳಿವೆ. ಆ ಪೀಠಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುರ, ಅಸುರ, ಮನುಷ್ಯರುಗಳ ಮೂಲಕ ಪೂಜ್ಯವಿವೆ. **ಆ ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳ ಮಾನವು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ.**

ಆ ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ವಿರಾಜಮಾನವಿವೆ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಗಳು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಜಲದಿಂದ ಅವುಗಳ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಜಲದಿಂದ ಆ ಪೀಠವು ಪವಿತ್ರವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದೇವ, ಮನುಷ್ಯರುಗಳಿಂದ ಮಾಡುವ ವಾದ್ಯ, ನೃತ್ಯ, ಜಿನೇಂದ್ರರುಗಳ ಮಂಗಲರೂಪದ ಗಾಯನಗಳಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೀಠವಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಪೀಠಗಳ ಮೂರು ಕಟಕಟೆ, ಆ ಮೂರು ಪೀಠಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಮಾನಸ್ತಂಭ, ಅವುಗಳ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಕೊಡೆಗಳಿವೆ. ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳ ಮಾನದ ಸ್ತಂಭನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತ್ರಿಲೋಕವರ್ತಿ ಸುರ, ಅಸುರ, ಮನುಷ್ಯರುಗಳ ಮೂಲಕ ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಇವಕ್ಕೆ ಮಾನಸ್ತಂಭವೆಂದು ಹೆಸರು ಸಾರ್ಥಕವಿದೆ.

ಆ ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ನಾಲ್ಕು-ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗಳಿವೆ. ಆ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲ ಜಲವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ, ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕಮಲಗಳು ಅರುಳುತ್ತಿವೆ. ಅವಕ್ಕೆ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಮಯ ತಟಗಳಿವೆ. ಆ ತಟಗಳ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮತ್ತು ದುಂಬಿಗಳ ಗುಂಜಾರವದಿಂದ ಅವೇನು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಗುಣಗಳ ಸ್ತವನವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ.

ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನ ಮಾನಸ್ತಂಭದ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ನಂದಾ,ನಂದೋತ್ತರಾ, ನಂದವತೀ, ನಂದಘೋಷವಿವೆ. ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶೆಯ ಮಾನಸ್ತಂಭದ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ವಿಜಯ, ವೈಜಯಂತಿ, ಜಯಂತೀ, ಅಪರಾಜಿತವಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಮಾನಸ್ತಂಭದ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಅಶೋಕ, ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ, ಕುಮುದ, ಪುಂಡರೀಕವಿವೆ. ಉತ್ತರ ದಿಶೆಯ ಮಾನಸ್ತಂಭದ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ನಂದಾ, ಮಹಾನಂದಾ,ಸುಪ್ರಬುದ್ಧಾ,ಪ್ರಭಂಕರಿಯಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ರೂಪದ ಕ್ರಮದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ **ನಾಲ್ಕು ದಿಶೆಗಳ ನಾಲ್ಕು ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಹದಿನಾರು ಕೊಳಗಳಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಕೊಳದ ಎರಡೂ ತಟಗಳ ಹತ್ತಿರ ಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ಕುಂಡಗಳಿವೆ.** ಆ ಕುಂಡಗಳ ಜಲದಿಂದ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಮಾನಸ್ತಂಭದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮಹಾಬೀದಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ನಂತರ **ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆದ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಮಲಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಕಂದಕವಿದೆ.** ಅದೇನು ಪ್ರಭುಗಳ ಸೇವೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಗಂಗಾನದಿಯೇ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕಂದಕರೂಪದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಸಮಾನ ಪುಷ್ಪಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆ ಕಂದಕದ ರತ್ನಮಯ ತಟಗಳ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಮೂಹವು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಶಬ್ದೋಚ್ಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ, ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಅಲೆಗಳೇಳುತ್ತಿವೆ. ಆ ಕಂದಕದವರೆಗೆ ಎರಡು ಮೈಲು ಅಗಲ ವೃತ್ತಾಕಾರ ವಿಸ್ತಾರವಿದೆ. **ಆ ಕಂದಕದ ಭೂಮಿಯ ಅಂತರ್ಯದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ (ಸುತ್ತೆಲ್ಲ) ಲತೆಗಳ ವನವಿದೆ.**

ಆ ಲತಾ ವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಲತೆಗಳು, ಚಿಕ್ಕ ಗುಲ್ಮ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸಮಸ್ತ ಋತುಗಳ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪುಷ್ಪ ಲತೆಗಳ ಉಜ್ವಲ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅದೇನು ದೇವಾಂಗನೆಯರ ಮಂದಹಾಸ್ಯದ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ದುಂಬಿಗಳು ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ಮಂದ ಸುಗಂಧ ಪವನದಿಂದ ತರು-ಲತೆಗಳು ತೂಗುತ್ತಿವೆ. ಆ ಲತೆಗಳ ವನದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆ ಮಾಡುವಂಥ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ-ಚಿಕ್ಕ ಪರ್ವತಗಳಿವೆ, ರಮಣೀಯ ಶಯ್ಯೆಗಳೊಡನೆ ಸ್ಥಾನ-ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಲತೆಗಳ ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವ-ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಯಶೋಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಲತಾ-ಭವನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಸಮಾನ ಶೀತಲ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಮಣಿಮಯ ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ದೇವಗಳ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ.

ಧೂಳೀಶಾಲ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪುಷ್ಪವಾಟಿಯವರೆಗೆ ಎರಡು ಯೋಜನ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ವಿಸ್ತಾರವಿದೆ. (ಧೂಳೀಶಾಲ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಮಾನಸ್ತಂಭದವರೆಗೆ ಒಂದು ಯೋಜನ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಕಂದಕದ ವಿಸ್ತಾರ ಒಂದು ಯೋಜನ) ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ನಾಲ್ಕು ಯೋಜನವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಹಾವೀಥಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಕಾಯಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಣದ ಸಮಾನ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಪ್ರಥಮ ಕೋಟೆಯು ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಚಿನ್ನಮಯ ಪ್ರಥಮ ಕೋಟೆಯು ಅನೇಕ ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರ ರತ್ನಸಹಿತವಿದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳ ಯುಗಲ, ಎಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ-ವ್ಯಾಘ್ರಗಳ, ಎಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ, ಎಲ್ಲಿ ಹಂಸ-ಮಯೂರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಯುಗಲ ರೂಪಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಜಡಿತವಾದವು ವ್ಯಾಪ್ತವಿವೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ರತ್ನಮಯ ಲತೆ-ಪುಷ್ಪ ಪಲ್ಲವ-ವೃಕ್ಷಗಳ ಸುಂದರರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಗೋಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಗಳ ಹಾಗೂ ಪಂಚವರ್ಣಮಯ ರತ್ನಗಳ ಮಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಾಲರಿಯ ಸಮೂಹವು ವ್ಯಾಪ್ತವಿದೆ. ಆ ಕೋಟೆಯ ಅಪ್ರಮಾಣ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವು ಇಂದ್ರ ಧನುಷ್ಯವಾಗುತ್ತಲಿದೆ.

ಆ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಪ್ರಥಮ ಕೋಟೆಯ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಎತ್ತರ ರೂಪ್ಯಮಯ ಉಜ್ವಲ ನಾಲ್ಕು ಗೋಪುರ ಎಂದರೆ ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಆ ಗೋಪುರಗಳು ವಿಜಯಾರ್ಧ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದ ಸಮಾನ ಉನ್ನತ ಮೂರು-ಮೂರು ಖಂಡದ ಜ್ಯೋತಿಯ ಪುಂಜವು ಅದೇನು ಮೂರು ಲೋಕದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ. ಆ ರೂಪ್ಯಮಯ ಮೂರು ಮೂರು ಖಂಡದ ಗೋಪುರಗಳ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಮಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ದಿಶೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಕಾಶವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಉನ್ನತ ಶಿಖರಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹರಡುತ್ತಿವೆ. ಆ ಗೋಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯನ ಮಾಡುವಂಥ ಅದೆಷ್ಟೋ ದೇವಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಗುರುವಾದ ಆ ಜಿನೇಂದ್ರ ದೇವರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಗುಣಗಳಿಂದ ಆನಂದಿತರಾಗಿ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಒಂದೊಂದು ಮಹಾದ್ವಾರದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ನೂರಾ ಎಂಟು-ಒಂದು ನೂರಾ ಎಂಟು ಗಿಂಡಿ, ಕಲಶ, ಕನ್ನಡಿ, ಸ್ಥಾಪನೆ, ಚಾಮರ, ಛತ್ರ, ಧ್ವಜ, ಪಂಖ- ಈ ರತ್ನಮಯ ಅಷ್ಟ ಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಗೋಪುರದ ಮೇಲೆ ರತ್ನಗಳ ಆಭರಣದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವಂಥ ನೂರು-ನೂರು ತೋರಣಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಕಾಂತಿಮಯವಾದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಆ ಆಭಾರಣಗಳು ಗೋಪುರಗಳ ತೋರಣ-ತೋರಣದ ಮೇಲೆ ನೇತಾಡುತ್ತಿವೆಯೋ, ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿದ್ದವು. ಒಂದೊಂದು ದ್ವಾರದ ಹೊರಗಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ನಿಧಿಗಳು ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನುಲ್ಲಂಘಿಸುವಂಥ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪ್ರಭಾವದ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದೇನು ವೀತರಾಗ ಭಗವಂತರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತವಾಗಿ ಈ ನವನಿಧಿಗಳು ದ್ವಾರದ ಹೊರಗೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿದ್ದವು.

ದ್ವಾರದ ಒಳಗೆ ಎರಡು ಮೈಲು ಅಗಲವಾದ ಮಹಾವೀಥಿಯಿದ್ದು ಅದರ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ನಾಟ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಶೆಗಳ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ನಾಟ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಿವೆ. ಆ ನಾಟ್ಯ ಶಾಲೆಗಳು ಮೂರು-ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ಅವೇನು ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ರತ್ನತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿದ್ದವು. ಆ ನಾಟ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಉಜ್ವಲವಾದ ಸ್ಪಟಿಕ ಮಣಿಮಯ ಗೋಡೆಗಳಿವೆ. ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಸ್ತಂಭಗಳಿವೆ, ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಮಯ ನೆಲಗಟ್ಟು ಇದೆ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ರತ್ನಮಯ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದವು.

ಆ ನಾಟ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಪ್ರಭೆಯ ಸಮಾನ ನೃತ್ಯಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅದೆಷ್ಟೋ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಯಾರು ಮೋಹಕರ್ಮವನ್ನು ಜಯಿಸಿ 'ಜಿನ' ನಾಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅಂಥ ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರ ಯಶೋಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಅಂಜಲಿಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಅದೆಷ್ಟೋ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ವೀಣೆ

ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಮತ್ತು ಮೃದಂಗ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸ್ತವನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ನಾಟ್ಯರಸದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವೀಣೆಯ ನಾದದಂತೆ ಸುಂದರ ಸ್ವರದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಿನ್ನರ ದೇವಗಳು ಬರ-ಹೋಗುವ ದೇವಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾಟ್ಯಶಾಲೆಗಳಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಹಾವೀಥಿಯ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಎರಡೆರಡು ಧೂಪ ಘಟಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವ ಧೂಪದ ಹೊಗೆಯು ಆಕಾಶದ ಅಂಗಳದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡುತ್ತ ದಿಶೆಗಳನ್ನು ಸುಗಂಧಿತ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಆಕಾಶದಿಂದ ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಿರುವ ದೇವಗಳಿಗೆ ಮೋಡದ ಸಂದೇಹವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಹಾವೀಥಿಯ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ವನವೀಥಿಯಿದ್ದು ಅದು ಒಂದು ಯೋಜನ ಅಗಲ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ವಿಸ್ತಾರವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷ, ಎರಡನೆಯ ಪಂಕ್ತಿ ಸಪ್ತಪರ್ಣ ವೃಕ್ಷ, ಮೂರನೆಯ ಪಂಕ್ತಿ ಚಂಪಕವೃಕ್ಷ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಕ್ತಿ ಆಮ್ರವೃಕ್ಷಗಳದ್ದಿದೆ. ಈ ಸಾಲು ವೃಕ್ಷಗಳ ವನಗಳು ಪತ್ರ-ಫಲ-ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದೇನು ಜಿನೇಂದ್ರರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿವೆ.

ಆ ವನ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಎರಡು ಯೋಜನದಲ್ಲಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ರತ್ನಮಯ ಅನೇಕ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ, ದುಂಬಿಗಳ ಗುಂಜಾರವವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ನಂದನವನದ ಸಮಾನ ಕೋಟ್ಯಂತರ ದೇವ-ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಅನೇಕ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶದ ಪುಂಜದಂತೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಯಂತೂ ಅದೇನು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಕೂಹೂರವವು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಸುರಭಿ ಶೀತಲ ಸುಗಂಧ ವಾಯುವಿನಿಂದ ವೃಕ್ಷಗಳ ಶಾಖೆಗಳು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆ ವನದ ಭೂಮಿಯು ಸ್ವರ್ಣಮಯ ರಜದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಿದೆ.

ಆ ವನದಲ್ಲಿರತ್ನಮಯ ವೃಕ್ಷಗಳ ಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಹಗಲಿರುಳಿನ ಭೇದವಿಲ್ಲ, ನಿರಂತರ ಉದ್ಯೋತ ರೂಪವಿದೆ. ವೃಕ್ಷಗಳ ಶೀತಲತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಆತಪವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೋಣ, ಎಲ್ಲಿ ಚತುಷ್ಕೋಣದ ನಿರ್ಮಲ ನಿರ್ಜಂತುಕ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಆ ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ರತ್ನದ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ತಟಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲಿ ರತ್ನಮಯ ಅನೇಕ ಕ್ರೀಡಾಪರ್ವತಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯ ಅನೇಕ ರತ್ನಮಯ ಪ್ರಾಸಾದಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕ್ರೀಡಾ ಮಂಟಪಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಾಗೃಹಗಳಿವೆ; ಎಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂತಸ್ತು, ಎಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಂತಸ್ತು, ಎಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಂತಸ್ತು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಸಾದಗಳ ರಚನೆಯಿದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಹರಿತ ಭೂಮಿಯು ಇಂದ್ರ ನೀಲ ರತ್ನಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಿದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಮಹಾನಿರ್ಮಲ ಸರೋವರವಿದೆ; ಎಲ್ಲಿ ಮನೋಜ್ಞ ನದಿಯಿದೆ.

ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶೋಕವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವಂಥ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಗಳ ವನವು ಅದೇನು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸೇವೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೆಂಪು ಫಲ, ಪುಷ್ಪ ಮತ್ತು ಪತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ರೋಗವನ್ನೇ ವಮನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಪ್ತಚ್ಛದ ನಾಮದ ವನವು ಅದು ತನ್ನ ಸಪ್ತ ಪತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತರ ಸಪ್ತ ಪರಮ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೇ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಚಂಪಕವನವು ತನ್ನ ದೀವಿಗೆಯ ಸಮಾನ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅದು ದೀಪಾಂಗಜಾತಿಯ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದವನವೇ ಪ್ರಭುಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಇದೆ. ಸುಂದರವಾದ ಆಮ್ರವನವು ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಕುಹೂರವದಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸ್ತವನ ಮಾಡುವಂತಿದೆ.

ಅಶೋಕ ವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಶೋಕ ನಾಮದ ಚೈತ್ಯ ವೃಕ್ಷವಿದೆ ಅದು ಮೂರು ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಪೀಠಗಳ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಆ ಪೀಠಗಳ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಮೂರು ಕೋಟೆಗಳಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಕೋಟೆಗೆ ನಾಲ್ಕು-ನಾಲ್ಕು ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಆ ದ್ವಾರಗಳು ಛತ್ರ, ಚಾಮರ, ಗಿಂಡಿ,ಕಲಶ, ಕನ್ನಡಿ, ಸ್ಥಾಪನೆ, ಪಂಖ, ಧ್ವಜ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಂಟು ಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಮಕರಾಕೃತಿಯ ತೋರಣ, ಮುತ್ತುಗಳ ಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನವಿವೆ. ಹೇಗೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಸ್ಥಾನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಂಬೂ ವೃಕ್ಷವು ಸುಶೋಭಿತವಿದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಶೋಕವನಸ್ಥಳದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪೀಠಗಳ ಮೇಲೆ ಅಶೋಕ ನಾಮದ ಚೈತ್ಯ ವೃಕ್ಷವು ಸುಶೋಭಿತವಿದೆ.

ಅಶೋಕ ಚೈತ್ಯ ವೃಕ್ಷದ ಶಾಖೆಗಳ ಅಗ್ರಭಾಗಗಳು ದಶದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಶೋಕವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ತನ್ನ ಪುಷ್ಪಗಳ ಸುಗಂಧದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಆಕಾಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಿದೆ, ತನ್ನ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ, ಮರಕತಮಣಿಮಯ ಹರಿತಕಾಂತಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಪತ್ರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ, ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಮಯ ಪುಷ್ಪಗಳ ಗುಚ್ಛಗಳಿಂದ ವೇಷ್ಟಿತವಿದೆ, ಉನ್ನತ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ವಜ್ರಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೃಕ್ಷವಿದೆ ಅದು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾಮಂಡಲದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದಿಶೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ.

ಝಣತ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಗಂಟೆಗಳ ನಾದದಿಂದ ಭಗವಂತರ ವಿಜಯ ಘೋಷಣೆಯು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವ ಧ್ವಜಗಳ ವಸ್ತ್ರದ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜನರ ಅಪರಾಧಗಳ ಪಾಪರೂಪದ ರಜವು ದೂರವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತೂಗುತ್ತಿರುವ ಮುತ್ತುಗಳ ಝಲ್ಲರಿಯುಕ್ತ ಮುಕ್ಕೊಡೆಯು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮೂರು ಲೋಕದ ಈಶ್ವರತೆಯನ್ನು ವಚನವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಆ ಅಶೋಕ ಚೈತ್ಯವೃಕ್ಷದ ಮೂಲಭಾಗವು ನಾಲ್ಕು ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿವೆ. ಆ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಇಂದ್ರಾದಿಕರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಗಂಧ, ಮಾಲೆ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ಫಲ, ಅಕ್ಷತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ದೇವಗಳು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆ ಅರಹಂತರ ಬಿಂಬಗಳು ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದ ಜಲದಿಂದ ಪ್ರಕ್ಷಾಲಿತವಿವೆ, ಸ್ವರ್ಣಮಯವಿವೆ, ನಿತ್ಯ ಸುರ-ಅಸುರ-ಇಂದ್ರಾದಿಕರು ದೇವಲೋಕದ ಉತ್ತಮ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ, ವಂದನೆ-ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದೆಷ್ಟೋ ದೇವಗಳು ಅರಹಂತರ ಗುಣಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿ ನಿಶ್ಚಯಪೂರ್ವಕ ಆನಂದದಿಂದ ಗಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೇಗೆ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕ ನಾಮದ ಒಂದು ಚೈತ್ಯವೃಕ್ಷವಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಚ್ಛಂದ, ಚಂಪಕ ಮತ್ತು ಆಮ್ರ ನಾಮದ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಒಂದೊಂದು ಚೈತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ನಾಮದ ಚೈತ್ಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿರುವವು. ಚೈತ್ಯ ಎಂದರೆ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪ್ರತಿಮೆ ಸಹಿತ ಈ ವೃಕ್ಷಗಳ ಮೂಲಭಾಗವಿರುವುದರಿಂದ ಇವು ಚೈತ್ಯ ವೃಕ್ಷವೆಂದು ನಾಮ ಧರಿಸಿದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವೇ ಇದೆ. ಆ ವನಗಳ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ವೇದಿಗಳಿವೆ. ಅವು ಗೋಪುರ ಸಹಿತವಿರುತ್ತವೆ ಅದನ್ನು **ಕೋಟೆ**ಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಗೋಪುರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬರೇ ಗೋಡೆಯಿರುವುದನ್ನು ವೇದಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಆ ವನಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವೇದಿಯಿದೆ. ಅದರ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತವಾದ ರೂಪ್ಯಮಯ ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಆ ವೇದಿ ಮತ್ತು ದ್ವಾರಗಳು ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಿವೆ. ಆ ದ್ವಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಗಂಟೆಗಳ ಸಮೂಹವು ತೂಗುತ್ತಿವೆ, ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆಗಳು, ಝಲ್ಲರಿ, ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳು ನೀಳವಾಗಿ ತೂಗುತ್ತಿವೆ. ಆ ದ್ವಾರಗಳು ಒಂದು ನೂರಾ ಎಂಟು ಅಷ್ಟಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ರತ್ನಗಳ ಆಭರಣ ಸಹಿತ ರತ್ನಮಯ ತೋರಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆ ಮೂರು ಭಾಗಗಳ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವಗಳು ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಯಶಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ಆ ದ್ವಾರಗಳ ಮುಂದೆ ವೇದಿಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ರತ್ನಮಯ ಪೀಠಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಸ್ತಂಭಗಳ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ **ಧ್ವಜಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆ.** ಆ ಸ್ತಂಭಗಳ ಮಣಿಮಯ ಪೀಠಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಅನುಪಮ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ; ಅವು ಎಂಭತ್ತೆಂಟು ಅಂಗುಲ ದಪ್ಪವಿವೆ-ಸ್ಥೂಲವಿವೆ, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು-ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಧನುಷ್ಯದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿವೆ.

ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥವೃಕ್ಷ, ಚೈತ್ಯವೃಕ್ಷ, ಕೋಟೆ, ವನ, ವೇದಿ, ಸ್ತೂಪ, ತೋರಣ, ಮಾನಸ್ತಂಭ, ಧ್ವಜ, ವನದ ವೃಕ್ಷ, ಪ್ರಾಸಾದ, ಪರ್ವತ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಎತ್ತರವು **ತೀರ್ಥಂಕರರ ದೇಹದ ಎತ್ತರಕ್ಕಿಂತ ಹನ್ನೆರಡು ಗುಣಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.** ಪರ್ವತಗಳ ಉನ್ನತಿಗಿಂತ ಅವುಗಳ ಅಗಲವು ಎಂಟು ಗುಣಿತವಿದೆ. ಸ್ತೂಪಗಳ ಅಗಲವು ಉನ್ನತಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಧಿಕವಿದೆ. ಕೋಟೆ ವೇದಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಗಲವು ಅವುಗಳ ಎತ್ತರದಿಂದ ಕಾಲು ಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಧ್ವಜ : ಮಾಲೆ, ವಸ್ತ್ರ, ಮಯೂರ, ಕಮಲ, ಹಂಸ, ಗರುಡ, ಸಿಂಹ, ಎತ್ತು, ಆನೆ, ಚಕ್ರಗಳ ಚಿಹ್ನದ ಧ್ವಜಗಳು ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ. ಆ ಧ್ವಜಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಕಾರದವು ನೂರೆಂಟು ಒಂದು ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಎಲ್ಲ ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಧ್ವಜಗಳು ಒಂದು ಸಾವಿರದಾ ಎಂಭತ್ತು ಒಂದು ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆ, ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಯ ನಾಲ್ಕು ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರದಾ ಮುನ್ನೂರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಇವೆ. ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳ ಸಮಾನ ಅವುಗಳ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಮಾಲೆಯ ಧ್ವಜದಲ್ಲಿ ಮಾಲೆಯ ಆಕಾರದ ವಸ್ತ್ರಗಳು ತೂಗುತ್ತ ಹಾರಾಡುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ವಸ್ತ್ರದ ಧ್ವಜಗಳು, ಮಯೂರಾಕಾರದ ಮಯೂರ ಧ್ವಜಗಳು, ಸಹಸ್ರದಳಗಳ ಕಮಲದ ಆಕಾರದ ಕಮಲ ಧ್ವಜಗಳು, ಹಂಸ ಧ್ವಜಗಳು, ಗರುಡ ಧ್ವಜಗಳು, ಸಿಂಹ ಧ್ವಜಗಳು, ವೃಷಭ ಧ್ವಜಗಳು, ಗಜ ಧ್ವಜಗಳು, ಚಕ್ರಧ್ವಜಗಳು ಈ ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನೂರೆಂಟು-ನೂರೆಂಟು ಇವೆ ; ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರದಾ ಮುನ್ನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ಇವೆ. ಈ ಧ್ವಜಗಳು ಮೋಹ ಕರ್ಮವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತ್ರಿಭುವನೇಶತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ.

ಈ ಧ್ವಜ ಭೂಮಿಯ ಪರೀಘದ ವಿಸ್ತಾರವು ಒಂದು ಯೋಜನ ಅಗಲವಿದೆ - ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಅಗಲವು ಎರಡು ಯೋಜನವಿದೆ. ಅದರ ಮುಂದೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ **ಎರಡನೇ ಸ್ವರ್ಣದ ಎಂದರೆ ಅರ್ಜುನ ಕೋಟೆಯಿದೆ.** ಈ ಎರಡನೇ ಕೋಟೆಗೂ ಮೊದಲ ಕೋಟೆಯ ಸಮಾನ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ರೂಪ್ಯಮಯ ಮಹಾದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಈ ದ್ವಾರಗಳೂ ಪ್ರಥಮ ಕೋಟೆಯ ದ್ವಾರದ ಸಮಾನ ಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯ, ತೋರಣ, ರತ್ನಗಳ ಆಭರಣಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿವೆ. ಈ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲೂ ಮೂರು-ಮೂರು ಕುಂಡಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಒಳಗೆ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ನಾಟ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಿವೆ, ಧೂಪಘಟ ಯುಗ್ಮಗಳು ಮಹಾವೀಥಿಯ ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಿವೆ.

ಮುಂದೆ ಮಹಾವೀಥಿಯ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಯೋಜನ ಆಗಲ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಅನೇಕ ರತ್ನಮಯ **ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ವನವಿದೆ.** ಆ ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಉನ್ನತ, ಛಾಯೆಯುಳ್ಳ, ಫಲ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿವೆ. ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ವನದ ರೂಪ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ, ಆ ದೇವಕುರು ಉತ್ತರಕುರುವಿನ ಭೋಗ ಭೂಮಿಯೇ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಬಂದಂತಿದೆ. ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ಆಭರಣ, ವಸ್ತ್ರ, ಫಲ, ಪುಷ್ಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮಹಾನ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ವೃಕ್ಷಗಳ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ದೇವಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮರೆತು ಚಿರಕಾಲದವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜ್ಯೋತಿರಾಂಗ ಜಾತಿಯ ಕಲ್ಪ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿಷಿ ದೇವಗಳು, ದೀಪಾಂಗ ಜಾತಿಯ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವಾಸೀ ದೇವಗಳು, ಗೃಹಾಂಗ ಜಾತಿಯ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭವನೇಂದ್ರ (ಭವನವಾಸೀ)ಗಳು ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಸುಖಪೂರ್ವಕ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಆ ವನದೊಳಗೆ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ವೃಕ್ಷವು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದೆ, ಅದರ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ಪ್ರತಿಮೆಯು ವಿರಾಜಮಾನವಿದೆ. ಮೊದಲು ಹೇಗೆ ಚೈತ್ಯ ವೃಕ್ಷಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ತಿಳಿಯುವುದು. ವಿಶೇಷತೆಯೇನೆಂದರೆ ಈ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡಿದ ಅನುಸಾರ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥವಿವೆ. ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ವನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಎಲ್ಲಿ ಬಾವಿಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ನದಿಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಮಳಲಿನ ಸಮೂಹದ ಸಮಾನ ರತ್ನಮಯ ಧೂಳದ ಪುಂಜಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಸಭಾಗೃಹ, ಪ್ರಾಸಾದ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಸುಖರೂಪ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಆ ವನವೀಥಿಯ ಒಳಗೆ ರೂಪ್ಯಮಯ ವನವೇದಿಯಿದೆ. ಅದು ಮೂರು-ಮೂರು ಭಾಗದ ಉನ್ನತ ನಾಲ್ಕು ದ್ವಾರ ಸಹಿತವಿದೆ ಮತ್ತು ಮೊದಲು ವರ್ಣಿಸಿದ ವೇದಿಯ ಸಮಾನ ತೋರಣ, ಆಭರಣ, ಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿದೆ.

ಆ ದ್ವಾರಗಳ ಒಳಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಾಸಾದಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಆ ಪ್ರಾಸಾದಗಳು ದೇವ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ. ಆ ಪ್ರಾಸಾದಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ಸ್ತಂಭಗಳಿವೆ, ವಜ್ರಮಣಿ ಎಂದರೆ ಹೀರ, ರತ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನೆಲಗಟ್ಟು ಇದೆ, ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಮಣಿಮಯವಾದ ಗೋಡೆಗಳಿವೆ, ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೆಷ್ಟೋ ಎರಡು ಭಾಗದವು ಇವೆ. ಅದೆಷ್ಟೋ ಮೂರು ಭಾಗದವು ಇವೆ, ಅದೆಷ್ಟೋ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗದವು ಇವೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಾಸಾದಗಳು ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಿವೆ. ಮೇಲಿನ ಉನ್ನತ ಬರಿದಾದ ಮಾಳಿಗೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದೆಷ್ಟೋ **'ವಲಭೀಛದ'** ಯುಕ್ತವಿವೆ. ಎಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಬರಿದಾದ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಉನ್ನತ ಗೋಡೆಗಳಿವೆ.

ಆ ಪ್ರಾಸಾದಗಳು ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲ ಪ್ರಭೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿವೆ. ಕೆಲವು ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಚಂದ್ರನ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಎಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಶಿಖರಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಾಸಾದಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಸಭಾಗೃಹಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲಿ ಶೈಯ್ಯಾಗೃಹಗಳಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಮಣಿಮಯ ಉನ್ನತ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವ, ವಿದ್ಯಾಧರ ಜಾತಿಯ ದೇವ, ಸಿದ್ಧ ಜಾತಿಯ ದೇವ, ಗಂಧರ್ವ ದೇವ, ಪನ್ನಗದೇವ, ಕಿನ್ನರ ದೇವಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಆದರದೊಡನೆ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು ಜಯ ಜಯಕಾರ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಕೆಲವರು ಜಿನ ಭಗವಂತರ ಗುಣಗಳ ಸ್ತವನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆ ರಮಣೀಯ ಭೂಮಿಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು **ಸ್ತೂಪ**ಗಳಿವೆ. ಆ ಸ್ತೂಪಗಳು ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಮಯ ಪುಂಜದ ಆಕಾರದಿಂದ ಉತ್ತುಂಗ ಆಕಾಶದ ಅಗ್ರಭಾಗವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವಂತಿವೆ. ಅವು ಸಮಸ್ತ ದೇವ-ಮನುಷ್ಯರ ಚಿತ್ತದ ಅನುರಾಗವೇ ಸ್ತೂಪದ ಆಕಾರವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಆ ಸ್ತೂಪಗಳು ಸಿದ್ಧರ ಹಾಗೂ ಅರಹಂತರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಲಿವೆ, ತಮ್ಮ ಔನ್ನತ್ಯದಿಂದ ಹೇಗೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಆ ಸ್ತೂಪಗಳು ದೇವ ವಿದ್ಯಾಧರರ ಮೂಲಕ ಸುಮೇರುವಿನ ಸಮಾನ ಪೂಜ್ಯವಿವೆ. ಉಚ್ಚ ದೇವಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಚಾರಣ ಋದ್ಧಿಧಾರಕರಿಂದ ಆರಾಧ್ಯವಿವೆ.

ಆ ಒಂಭತ್ತು ಸ್ತೂಪಗಳು ಜಿನೇಂದ್ರರ ನವ ಕೇವಲ ಲಬ್ಧಿಯೇ ಸ್ತೂಪಗಳ ಆಕಾರವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವಂತಿವೆ. ಆ ಸ್ತೂಪಗಳ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ರತ್ನ ತೋರಣಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಅವು ಇಂದ್ರ ಧನುಷ್ಯಮಯವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ, ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಆಕಾಶರೂಪದ ಅಂಗಳವನ್ನು ಚಿತ್ರರೂಪವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ. ಆ ಸ್ತೂಪಗಳು ಕೊಡೆ ಸಹಿತವಿವೆ, ಧ್ವಜಪತಾಕೆ ಸಹಿತವಿವೆ, ಸಮಸ್ತ ಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿವೆ. ಆ ಸ್ತೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಜಿನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತು ಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಸ್ತವನ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳು ಹರುಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅರ್ಧ ಯೋಜನ ಅಗಲ ಗೋಲ ವಿಸ್ತಾರರೂಪದ ಪ್ರಾಸಾದ ಮತ್ತು ಸ್ತೂಪಗಳ ಭೂಮಿಯ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ **ಆಕಾಶದ ಸಮಾನ ಸ್ಫಟಿಕ ಮಣಿಮಯದ ಮೂರನೇ ಕೋಟೆಯಿದೆ.** ಆ ಆಕಾಶ ಸ್ಫಟಿಕ ಮಣಿಮಯ ಕೋಟೆಯು ಆಕಾಶದ ಸಮಾನವೇ ನಿರ್ಮಲವಿದೆ, ಮತ್ತು **ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸಾಮೀಪ್ಯತೆಯ ಸೇವನೆಯಿಂದ ನಿಕಟ ಭವ್ಯರ ಆತ್ಮನ ಸಮಾನ ಉಜ್ವಲ ಉತ್ತುಂಗ ಸದ್‌ವೃತ್ತತೆ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧತೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಿದೆ.** ಆ ಸ್ಫಟಿಕ ಮಣಿಮಯ ಕೋಟೆಯ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಮಯವಾದ ನಾಲ್ಕು ಉತ್ತುಂಗ ಮಹಾದ್ವಾರಗಳು ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳ ರಾಗಪುಂಜವು ಹೊರ ಹೊರಟು ಈ ದ್ವಾರಗಳ ಪರಿಣತಿಯು ಹೊಂಬಣ್ಣ ರೂಪವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿವೆ. ಆ ದ್ವಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಮಂಗಲದ್ರವ್ಯ, ತೋರಣ, ಮಾಲೆಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿವೆ. ಅದರಂತೆ ದ್ವಾರಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ದೈದೀಪ್ಯಮಾನವಾದ ಗಂಭೀರ ನವನಿಧಿಗಳು ಇವೆ.

ಮೂರೂ ಕೋಟೆಗಳ ಎಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು-ನಾಲ್ಕು ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಯೊಳಗೆ ಗದೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ದೇವಗಳು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲಿನ ಕೋಟೆಯ ದ್ವಾರಪಾಲರು ವ್ಯಂತರದೇವರಿದ್ದಾರೆ, ಎರಡನೇ ಕೋಟೆಯ ದ್ವಾರಪಾಲರು ಭವನವಾಸೀ ದೇವರಿದ್ದಾರೆ, ಮೂರನೇ ಸ್ಫಟಿಕ ಮಣಿಮಯ ಕೋಟೆಯ ದ್ವಾರಪಾಲರು ಕಲ್ಪವಾಸೀ ದೇವಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಆ ಸ್ಫಟಿಕ ಮಣಿಮಯ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಗಂಧಕುಟಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಥಮ ಪೀಠದವರೆಗೆ ನೀಳವಾದ ಹದಿನಾರು ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಆಕಾಶ ಸ್ಫಟಿಕ ಮಣಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಕಾಂತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲವಿದೆ. ಪ್ರಥಮ ಪೀಠ ತಳದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸ್ಫಟಿಕ ಕೋಟೆಯವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಹದಿನಾರು ಗೋಡೆಗಳಿವೆ ಅವು ತಮ್ಮ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಕಾರಣ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಆಕಾಶವೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ; ಕೈಯು ಮೊದಲಾದ ಶರೀರದ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೇ ಗೋಡೆಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವು ತಮ್ಮ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗೋಚರಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. **ನಿರ್ಮಲ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಬಿಂಬಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವಂಥ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೂಮಿಯು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಯ ಸಮಾನ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುತ್ತಲಿದೆ.** ಈ ಹದಿನಾರು ಗೋಡೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರೇ ದ್ವಾರಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾವೀಥಿಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಮಹಾವೀಥಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸಭಾಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಅವು ಗೋಡೆಗಳ ಆಕಾಶ ಸಮಾನ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಕಾರಣ ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದಾಗಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಆ ಹದಿನಾರು ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ರತ್ನಮಯ ಹದಿನಾರು ಸ್ತಂಭಗಳಿಂದ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ಆಕಾಶ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಮಯವಾದ ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತ **ಶ್ರೀಮಂಟಪವಿದೆ.** ಅದು ಒಂದು ಯೋಜನ ಉದ್ದಗಲದ ವೃತ್ತಾಕಾರವಿದೆ, ಮಹಾನ ಶೋಭಾಯುಕ್ತವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸುರಾಸುರರಿಂದ ವಂದನೀಯ ಸ್ಯಾದ್ವಾದ ವಿದ್ಯೆಯ ಭಗವಾನ ಪರಮೇಶ್ವರರು ವಿರಾಜಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀಮಂಟಪವಿದೆ. ಈ ಶ್ರೀಮಂಟಪವು ಆಕಾಶ ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಮಯವಿದೆ. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಆಕಾಶವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಲೋಕದ ಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆ ನಿರ್ಬಾಧ ಸ್ಥಳ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಮಹಾ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಿದೆ. ಆ ಶ್ರೀಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ಗುಹಯಕ ದೇವಗಳ ಮೂಲಕ ಬಿಡಲಾದ ಪುಷ್ಪಗಳ ಸಮೂಹವಿದ್ದು ಅದು ಶ್ರೀ ಮಂಟಪದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತ ದೇವ-ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತಾರಾಗಣಗಳ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಆ ಶ್ರೀಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವ-ಮನುಷ್ಯರು ಪರಸ್ಪರ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುಖ ರೂಪವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಅದು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿದೆ. ಅದರ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪೀಠವು ಸ್ಥಿರವಿದೆ ಅದು ವೈಡೂರ್ಯಮಣಿಯ ನವಿಲಿನ ಕಂಠದಂತೆ ಹರಿತ ವರ್ಣದ್ದು ಎಂಟು ಬಿಲ್ಲು ಎತ್ತರವಿದೆ. ಆ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಹದಿನಾರು ಕೋನಗಳಿವೆ. ಆ ಹದಿನಾರು ಕೋನಗಳಿಗೆ ಹದಿನಾರು-ಹದಿನಾರು ಹೆಜ್ಜೆ ಹತ್ತುವ-ಇಳಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳಿವೆ.

ಪ್ರಥಮ ಪೀಠದ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗಂತೂ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾವೀಥಿಗಳಿವೆ, ಅವು ಒಂದು ಹರದಾರಿ ಅಗಲ ಮತ್ತು ಧೂಳೀಶಾಳ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಪ್ರಥಮ ಪೀಠದವರೆಗೆ ನೇರವಾಗಿವೆ. ಆ ಪೀಠದ ಹದಿನಾರು ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಪ್ರಥಮ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಭಾ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ದೇವ-ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪ್ರಥಮ ಪೀಠವನ್ನು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅಲಂಕರಿಸಿವೆ, ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರವಿರುವ ಯಕ್ಷರ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಧರ್ಮ ಚಕ್ರಗಳು ಸ್ಥಿರವಿವೆ. ಆ ಧರ್ಮಚಕ್ರಗಳು ಒಂದು ಸಾವಿರ ರತ್ನಮಯ ಕಿರಣಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ ಅವು ಆ ಪ್ರಥಮ ಪೀಠದ ರೂಪವು ಉದಯಾಚಲ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯನ ಬಿಂಬವೇ ಉದಯವಾಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಮೊದಲನೆಯ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾದ ಎರಡನೆಯ ಪೀಠವಿದೆ.

ಎರಡನೇ ಪೀಠವು ಸ್ವರ್ಣಮಯವಿದೆ, ಅದು ಆ ಮೊದಲನೇ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಬಿಲ್ಲು ಎತ್ತರವಿದೆ. ಆ ಪೀಠವು ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ಉದ್ಯೋತರೂಪ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ಎರಡನೇ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ಧ್ವಜಗಳಿವೆ. ಆ ಧ್ವಜಗಳು ಚಕ್ರ, ಆನೆ, ವೃಷಭ, ಕಮಲ, ವಸ್ತ್ರ ಸಿಂಹ, ಗರುಡ, ಮಾಲೆಗಳ ಧ್ವಜಗಳಿವೆ. ಅವು ಹೇಗೆ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಪಾಪರೂಪದ ಧೂಳನ್ನು ಹಾರಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಹವೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿವೆಯೇನು ? ಆ ಎರಡನೇ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತ ಸರ್ವ ರತ್ನಮಯವಾದ ಮೂರನೇ ಪೀಠವು ನಾಲ್ಕು ಬಿಲ್ಲು ಎತ್ತರವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ಮೇಖಲೆಯುಕ್ತ ಪೀಠವು ಆದೇನು ಭಗವಂತರ ಉಪಾಸನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ರತ್ನಮಯವಾದ ಸುಮೇರು ಪರ್ವತವೇ ಬಂದಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಸಮವಸರಣದ ವಿಸ್ತಾರ

ಧೂಳೀಶಾಳದ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಕಂದಕದವರೆಗೆ ವರ್ತುಲಾಕಾರದ ವ್ಯಾಸವು ಒಂದು ಯೋಜನವಿದೆ, ಕಂದಕದಿಂದ ಪುಷ್ಪವಾಟಿಯ ವೇದಿಯವರೆಗೆ ವಳಯ ವ್ಯಾಸವು ಒಂದು ಯೋಜನವಿದೆ; ಅದರ ಮುಂದೆ ಅಶೋಕ ಮೊದಲಾದ ವನಭೂಮಿಯ ವೃತ್ತ ವ್ಯಾಸವು ಒಂದು ಯೋಜನವಿದೆ; ಆದರ ಮುಂದೆ ಧ್ವಜ ಭೂಮಿಯ ವೃತ್ತ ವ್ಯಾಸವು ಒಂದು ಯೋಜನವಿದೆ; ಅದರ ಮುಂದೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ವನದ ವಲಯ ವ್ಯಾಸವು ಒಂದು ಯೋಜನವಿದೆ; ಅದರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಸಾದ ಪಂಕ್ತಿಯ ವಲಯ ವ್ಯಾಸವು ಅರ್ಧ ಯೋಜನವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ದಿಶೆಯ ವಲಯ ವ್ಯಾಸವು ಐದೂವರೆ ಯೋಜನವಾಯಿತು. ಎರಡೂ (ಎದುರು ಬದುರಿನ) ದಿಶೆಗಳ ವಲಯ ವ್ಯಾಸವು ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೊಂದು ಯೋಜನವಾಯಿತು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಕಾಶ ಸ್ಫಟಿಕ ಕೋಟೆಯ ಕೆಳಗೆ ಶ್ರೀ ಮಂಟಪದ ವಿಸ್ತಾರವು ಒಂದು ಯೋಜನದ್ದಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಯೋಜನದ ವಿಸ್ತಾರವು ಸಮವಸರಣ ಭೂಮಿಯದಿದೆ.

ಶ್ರೀಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಫಟಿಕಮಯ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಗಂಧಕುಟಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಪೀಠದವರೆಗೆ ಸಭೆಯ ಭೂಮಿಯು ಒಂದು ಕಡೆಯದು ಒಂದು ಹರದಾರಿ ಎರಡೂ ಕಡೆಯದು ಎರಡು ಹರದಾರಿಯಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕಟ್ಟೆಯ ಪೀಠವು ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಎರಡು ಹರದಾರಿ ವಿಸ್ತಾರವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಮೂರನೇ ಪೀಠದ ವಿಸ್ತಾರವು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬಿಲ್ಲು ಇದೆ, ಎರಡನೇ ಪೀಠದ ವಿಸ್ತಾರವು ಒಂದುಕಡೆಗೆ ಏಳು ನೂರಾ ಐವತ್ತು ಬಿಲ್ಲು ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಒಂದೂವರೆ ಸಾವಿರ ಬಿಲ್ಲು ಇದೆ. ಮೂರನೇ ಕೆಳಗಿನ ಪೀಠದ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆಯ ವಿಸ್ತಾರವು ಏಳುನೂರಾ ಐವತ್ತು ಬಿಲ್ಲು ಎರಡೂ ಕಡೆಯದು ಒಂದೂವರೆ ಸಾವಿರ ಬಿಲ್ಲು ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರೂ ಪೀಠಗಳ ವಿಸ್ತಾರವು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಬಿಲ್ಲು ಎಂದರೆ ಎರಡು ಹರದಾರಿಯಿದೆ. **ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮಧ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರವು ನಾಲ್ಕು ಹರದಾರಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಯೋಜನವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.**

ಪ್ರಥಮ ಪೀಠವು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಎಂಟು ಬಿಲ್ಲು ಎತ್ತರವಿದೆ; ಆದರ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಬಿಲ್ಲು ಎತ್ತರ ಎರಡನೇ ಪೀಠವಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಬಿಲ್ಲು ಎತ್ತರ ಮೂರನೇ ಪೀಠವಿದೆ. ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಹರದಾರಿ ಅಗಲವಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾವೀಥಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲು ಮೊದಲನೇ ಪೀಠದ ಎಂದರೆ ಎಂಟೆಂಟು ಬಿಲ್ಲು ಎತ್ತರದ ಎಂಟು ಗೋಡೆಗಳಿವೆ; ಮತ್ತು ಗೋಡೆಗಳ ದಪ್ಪವು ಎತ್ತರದ ಒಂದು ಎಂಟನೆಯ ಭಾಗ ಎಂದರೆ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲು ದಪ್ಪವಾಗಿವೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಸಭೆಗಳ ಉಳಿದ ಎಂಟು ಗೋಡೆಗಳ ಎತ್ತರವು ಕೂಡ ಎಂಟು ಬಿಲ್ಲು ಮತ್ತು ಅಗಲವು ಒಂದು ಬಿಲ್ಲು ಇರುತ್ತದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಕೊನೆಯ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಸಮವಸರಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರ ಧನುಷ್ಯಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಕ್ಷೇಪಿಸಿದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪುಷ್ಪಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬಿಲ್ಲು ಅಗಲ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಮೂರನೇ ಪೀಠದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರುನೂರು ಬಿಲ್ಲು ಉದ್ದಗಲದ ಚೌಕೋನಾಕಾರದ ಅನೇಕ ರತ್ನಮಯವಾದ ಗಂಧಕುಟಿಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಕುಬೇರನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ ಆದರ ಅಗಲಳತೆಗಿಂತ ಎತ್ತರವು ಅಧಿಕವಿದ್ದು ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಆದು ಸುತ್ತಲೂ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಭೂಷಿತವಿದೆ, ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ

ಯುಕ್ತವಾದ ಶಿಖರಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಮತ್ತು ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಖರಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಯಾವ ವಿಜಯ ರೂಪದ ಧ್ವಜಗಳಿವೆ ಅವು ದೇವಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತಿದ್ದವು.

ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಮುತ್ತಿನ ಝುಲ್ಲರಿಗಳು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ತೂಗುತ್ತಿವೆ; ಒಂದೆಡೆ ಚಿನ್ನದ, ಒಂದೆಡೆ ರತ್ನಗಳ ಝುಲ್ಲರಿಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ; ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ.ಅನೇಕ ರತ್ನಮಯ ಆಭರಣಗಳು ಹಾಗೂ ತುಂಬ ಸುಗಂಧಿತ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ಪುಷ್ಪ ಮಾಲೆಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ; ಅನೇಕ ಸುಗಂಧಿತ ಪುಷ್ಪಗಳ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಸುಗಂಧಯುಕ್ತ ಧೂಪದ ಗಂಧವು ಹರಡುತ್ತಿದೆ; ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಅಧಿಕವಾಗಿ **ಜಿನೇಂದ್ರರ ಶರೀರದ ಸುಗಂಧದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದಿಶೆಗಳು ಸುಗಂಧಿತವಾಗುತ್ತಲಿವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಗಂಧಕುಟಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸುಗಂಧದ, ಕಾಂತಿಯ ಮತ್ತು ಶೋಭೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಇದು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚರಮ ಸೀಮೆಯಿದೆ.**

ಆರು ನೂರು ಬಿಲ್ಲು ಚೌಕೋನಾಕಾರದ ಗಂಧಕುಟಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯೋಜನ ಎತ್ತರ ಸಿಂಹಾಸನವಿದೆ. ಆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಕಾಂತಿ, ಕಿರಣ ಸಮೂಹ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ, ಆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲದ ಅಂತರ ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯ ಅನುಸಾರವೇ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡದೆಯೇ ಜಿನೇಂದ್ರರು ವಿರಾಜಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. **ಅಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಿರುವ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಪೂಜೆ, ಸ್ತವನ, ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.**

ದೇವರೂಪದ ಮೇಘಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಸುಗಂಧಿತ ಪುಷ್ಪಗಳ ವೃಷ್ಟಿಯು ಹನ್ನೆರಡು ಯೋಜನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಲಿದೆ. ಒಂದು ಯೋಜನದ ಶ್ರೀಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ರತ್ನಮಯ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಮರಕತ ಮಣಿಮಯ ಹರಿತ ಪತ್ರಗಳಿವೆ, ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಮಣಿಮಯ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತವಿವೆ; ಮಂದಾನಿಲದಿಂದ ಮಂದ-ಮಂದವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಾಖೆಗಳು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತಿವೆ, ಮದೋನ್ಮತ್ತ ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತು ದುಂಬಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಧುರ ಸ್ವರದಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಗುಣಗಳ ಸ್ತವನ ಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ. ಒಂದು ಯೋಜನ ನೀಳವಾದ ತಮ್ಮ ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳ ಶೋಕವನ್ನು ಅಶೋಕಗಳು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ, ಸಮಸ್ತ ದಿಶೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ರೆಂಬೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುತ್ತಲಿವೆ. ರತ್ನಮಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಜಪಾಪುಷ್ಪದ ಸಮಾನ ರತ್ನಗಳ ಪುಷ್ಪಗಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿವೆ.

ಮುಕ್ಕೊಡೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾಂತಿಯ ಉಜ್ವಲತೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರುಗಳೀರ್ವರ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತ, ಅದ್ಭುತ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತ, ಮುತ್ತಿನ ಝುಲ್ಲರಿಗಳು ಯುಕ್ತವಿವೆ. ಅವು ಮೂರು ಲೋಕದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹಾಸ್ಯದ ಪುಂಜಗಳಿವೆ; ಅಥವಾ ಧರ್ಮರೂಪದ ದೊರೆಯನ್ನು- ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆನಂದಿತಗೊಳಿಸುವ ಹರುಷವಿದೆ. ಅಥವಾ ಮೋಹವನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಇದು ಪ್ರಭುಗಳ ಯಶಸ್ಸಿನ ಪುಂಜವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ತರ್ಕವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂಥ ಮೂರು ಛತ್ರಗಳು-ಮುಕ್ಕೊಡೆಗಳು ಶೋಭಾಯಮಾನವಿವೆ.

ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜಿನೇಂದ್ರ ದೇವರು ವಿರಾಜಮಾನರಿರುವರು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುವಂಥ ಯಕ್ಷ ದೇವಗಳ ಕೈಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅರವತ್ನಾಲ್ಕು ಚಾಮರಗಳು ಪ್ರಕಟ ಶೋಭಾಯಮಾನವಿವೆ. ಆ ಚಾಮರಗಳು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆಯೋ, ಅಮೃತದ ತುಂಡುಗಳಿಂದಲೇ ಮಾಡಿವೆಯೋ, ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳ ಸಮೂಹವೇ ಇವೆಯೋ, ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸೇವೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಚಾಮರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯೇ ಬಂದಿದೆಯೋ, ಜಿನೇಂದ್ರರ ಅಂಗಕಾಂತಿಯಿದೆಯೋ, ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದ ನೊರೆಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯೇ ಹವೆಯಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ಆಕಾಶದಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಹಂಸಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆಯೋ, ಅಥವಾ ಭಗವಂತರ ಉಜ್ವಲವಾದ ಯಶಸ್ಸೇ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಹರಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾದ ಅರವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಚಾಮರಗಳು ಚಲಿಸುತ್ತಲಿವೆ.

ಅಲ್ಲಿ ದೇವದುಂದುಭಿಯು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳ ಆಗಮನದ ಸಂದೇಹವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತ ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಅಮೃತದ ಸೇಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮಧುರ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಲಿದೆ. ದೇವಲೋಕದ ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ವಾದ್ಯಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಧ್ವನಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ತ ದಿಶೆಗಳನ್ನು ತಲುಪುತ್ತ, ಮೇಘ ಗರ್ಜನೆಯ ಸಮಾನ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತ ಭಗವಂತರು ಮೋಹವನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ **ಅದರ ಆನಂದದ ಶಬ್ದಗಳು ಜನರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಲಿವೆ.**

ಜಿನೇಂದ್ರರ ದೇಹದ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಭೆಯು ಸಮಸ್ತ ಸಮವಸರಣದಲ್ಲಿ ಹರಡುತ್ತಲಿದೆ. ಆ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸುರ, ಅಸುರ, ಮನುಷ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ಪ್ರಭೆಯು ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿದೆ, ಕೋಟ್ಯಂತರ ಕಲ್ಪವಾಸೀ ದೇವಗಳ ದ್ಯುತಿಯನ್ನು ಆಚ್ಛಾದಿತ ಮಾಡುತ್ತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಮಹಾನ ಉದಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತ ಹರಡುತ್ತಲಿದೆ. **ಜಿನೇಂದ್ರರ ದೇಹರೂಪ ಅಮೃತದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವ, ದಾನವ, ಮನುಷ್ಯರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಏಳು ಭವಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.** ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯಂತೂ ಜಡತ್ವ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭೆಯು ಉಷ್ಣತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಜಿನೇಂದ್ರರ ದೇಹದ ಪ್ರಭೆಯು ಜಡತೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಕಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಸಂತಾಪವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ಸುಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಜಿನೇಂದ್ರರ ಮುಖ ಕಮಲದಿಂದ ಮೇಘದ ಗರ್ಜನೆಯ ಸಮಾನ ದಿವ್ಯ ಧ್ವನಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದು ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಮೋಹಾಂಧಕಾರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತ ಸೂರ್ಯನ ಸಮಾನ ಅನೇಕಾಂತ ಸ್ವರೂಪದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಉದ್ಯೋತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಜಿನೇಂದ್ರರ ಧ್ವನಿಯು ಏಕರೂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸಮಸ್ತ ಮನುಷ್ಯರುಗಳ ಭಾಷಾರೂಪವಾಗಿ ಕಿವಿಗಳೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ವಿಪರೀತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ, ಸಮ್ಯಕ್‌ರೂಪ ತತ್ತ್ವಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಏಕರೂಪವಿರುವ ಜಲದ ಸಮೂಹವು ಕೂಡ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಏಕ ಪ್ರಕಾರದ ಧ್ವನಿಯು ಕೂಡ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಶ್ರೋತೃಗಳ ರೂಪದ ಪಾತ್ರರುಗಳ ವಿಶೇಷತೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಏಕರೂಪದ ಸ್ಫಟಿಕ ಮಣಿಯು ಕೂಡ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪತ್ರಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಅನೇಕ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಏಕ ಪ್ರಕಾರದ ಧ್ವನಿಯು ಕೂಡ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಾತ್ರತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅನೇಕ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ದಿವ್ಯ ಧ್ವನಿಯ ಅನೇಕ ಭಾಷಾ ಸ್ವಭಾವರೂಪದ ಪರಿಣಮನವನ್ನು ದೇವಕೃತ ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವಕೃತತ್ವವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯು ಅಕ್ಷರ ಸಹಿತವೇ ಇದೆ. ಅಕ್ಷರದ ಸಮೂಹವಿಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥದ ಜ್ಞಾನವು ಹೇಗಾಗುವುದು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಷ್ಟಪ್ರಾತಿಹಾರ್ಯಗಳ ವಿಭೂತಿಸಹಿತ ಗಂಧಕುಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂತಜ್ಞಾನ, ಅನಂತದರ್ಶನ, ಅನಂತ ವೀರ್ಯ, ಅನಂತ ಸುಖದ ಧಾರಕರಾದ ಜಿನೇಂದ್ರರು ಗಂಧಕುಟಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ದಿಶೆಯ ಸನ್ಮುಖ ಅಥವಾ ಉತ್ತರ ದಿಶೆಯ ಸನ್ಮುಖರಾಗಿ ವಿರಾಜಮಾನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಧಕುಟಿಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯರೂಪ (ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ) ಎದುರಿಗಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ **ಮೊದಲ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗಣಧರ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿರಾಜರುಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. **ಎರಡನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವಾಸೀ ದೇವಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು, **ಮೂರನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗಣಿನೀ ಸಹಿತ ಆರ್ಯಿಕೆಯರು ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು, **ನಾಲ್ಕನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಮನುಷ್ಯರು, **ಐದನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿಷೀ ದೇವಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು, **ಆರನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಂತರ ದೇವಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು, **ಏಳನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭವನವಾಸೀ ದೇವಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು, **ಎಂಟನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭವನವಾಸೀ ದೇವಗಳು, **ಒಂಭತ್ತನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಂತರ ದೇವಗಳು, **ಹತ್ತನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿಷೀ ದೇವಗಳು, **ಹನ್ನೊಂದನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವಾಸೀ ದೇವಗಳು ಮತ್ತು **ಹನ್ನೆರಡನೇ** ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ತಿರ್ಯಂಚಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ

ಹನ್ನೆರಡು ಸಭೆಗಳ ಜೀವರುಗಳು ಜಿನೇಂದ್ರರ ಚರಣಗಳ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿ ನಮ್ರೀಭೂತರಾಗಿ ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುವ ಧರ್ಮರೂಪ ಅಮೃತದ ಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಘಾತಿ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷುಧೆ, ತೃಷೆ, ಜನ್ಮ, ಮರಣ, ರೋಗ, ಶೋಕ, ಭಯ, ವಿಸ್ಮಯ, ರತಿ, ಅರತಿ, ಚಿಂತೆ, ಸ್ವೇದ, ಖೇದ, ಮದ, ಮೋಹ, ನಿದ್ರೆ, ರಾಗ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷಗಳೆಂಬ ಈ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳು ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರೀ (ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ) ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಅರಹಂತ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಘಾತಿ ಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಈ ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅನಂತ ಸುಖರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮರು ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರರು ಅನಂತ ಗುಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತ, ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರ ಸಮಾನ ಉದ್ಯೋತದ ಧಾರಕ, ಅನೇಕ ಅತಿಶಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತ, ಅನಂತಜ್ಞಾನ, ಅನಂತದರ್ಶನ, ಅನಂತವೀರ್ಯ, ಅನಂತ ಸುಖರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅರಹಂತರ ಸ್ವರೂಪದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದು ಅದು **ರೂಪಸ್ಥ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವಿದೆ.**

ಯಾವ ಪುರುಷನು ವೀತರಾಗನಾಗಿ (ನಾಲ್ಕನೇ ಗುಣಸ್ಥಾನದಿಂದ ಆರನೇ ಗುಣಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ) ವೀತರಾಗವನ್ನು (ಹದಿಮೂರನೇ ಗುಣಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವರನ್ನು) ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅವನು ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ಸ್ವಯಂ ರಾಗಿ (ಮೊದಲ ಗುಣಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವನಿದ್ದು) ಯಿದ್ದು ಸರಾಗಿಯ (ಪ್ರಥಮ ಗುಣಸ್ಥಾನವುಳ್ಳ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯ) ಅವಲಂಬನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ದುಷ್ಟ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರೋಧಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಂಥವನು ಕೂಡ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರ ವಿಕಾರೀಭಾವ ಮಾಡುತ್ತ ಸಾರರಹಿತ ಧ್ಯಾನ ಮಾರ್ಗದ ಅವಲಂಬನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಯಾರು ಮಂತ್ರ, ಮಂಡಲ, ಮುದ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನಿರತರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರರಾಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಎಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ಅವರು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುರ, ಅಸುರ, ಮನುಷ್ಯರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕ್ಷೋಭೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾನುವಾದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯೆ, ಮಂಡಲ, ಮಂತ್ರ, ಅಕ್ಷರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಆತ್ಮನ ಭಾವ ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ **ಅನಾದಿನಿಧನ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ಯಾರ ಮೂಲಕ ದೂರಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.** ಹೇಗೆಂದರೆ ಅದೆಷ್ಟೋ ಪುದ್ಗಲಗಳ ಸಂಯೋಗವಾಗುವುದರಿಂದ ವಿಷವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದೆಷ್ಟೋ ಅಮೃತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಅದೆಷ್ಟನ್ನೋ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚುವುದರಿಂದ ವಿಕಾರಗಳು ದೂರವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಅದೆಷ್ಟನ್ನೋ ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ವಚನದ ಪುದ್ಗಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಚಿಂತ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಾದಿ ವಿಕಾರಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಆಜನ್ಮದ ಕಷಾಯಗಳು ದೂರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ, ಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಷವು ಇಳಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ವಿಷವು ಹರಡಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಒಂದುಗೂಡುವಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ಅಚಿಂತ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ.

ನರಕ, ಸ್ವರ್ಗ, ಮೋಕ್ಷವಾಗುವ ಕಾರಣವು ಧ್ಯಾನವೇ ಇದೆ. ಅದೆಷ್ಟೋ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಧ್ಯಾನಗಳಂತೂ ಕೌತೂಹಲದ ಸಲುವಾಗಿ ಕುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಸುವಂಥ ಕುಗತಿಯ ಕಾರಣವಾದ ಕುಧ್ಯಾನಗಳಿವೆ. **ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಇದೆ.** ಎಂಥ ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ ಅಂಥ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರರ ಧರ್ಮದ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದಂಥವರು ದುಷ್ಟ ಧ್ಯಾನ, ಕುಮಂತ್ರ, ಮಂಡಲ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಕೌತುಕದಿಂದ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಎಂದೂ ಸೇವನೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಕುಧ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ನಿಜವಾದ ಉಜ್ವಲ ಬುದ್ಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪುನಃ ಅನೇಕ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯೊಳಗೆ ಶುದ್ಧತೆಯು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಮಿಥ್ಯಾಮಾರ್ಗವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸನ್ಮಾರ್ಗವು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಭವಗಳವರೆಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಜಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸತ್ಯ ಉಪದೇಶವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿಯು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಸತ್ ಧ್ಯಾನ, ಅಸತ್ಯ ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾದವು ಕೇವಲ ಆತ್ಮನ ನಾಶದ ಸಲುವಾಗಿ ಇವೆ. ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥವುಗಳಿವೆ ; ಗೃಹೀತ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿದೆ.

ಯಾರು ನಿಮ್ನಕೋಟಿಯ ಧ್ಯಾನ, ದೂಷಿತಮಂತ್ರ, ಮುದ್ರೆ, ಮಂಡಲ, ಯಂತ್ರ, ಪ್ರಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ರಾಗೀ, ದ್ವೇಷಿ, ಕಾಮೀ, ಕ್ರೋಧೀ, ನೀಚ ವ್ಯಂತರ ದೇವ, ಭವನವಾಸೀ ದೇವ, ಜ್ಯೋತಿಷೀ ದೇವ, ದೇವಿಯರು, ಯಕ್ಷ, ಯಕ್ಷಿಣಿಯ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅವರು ಸಂಸಾರದ ವಿಷಯ, ಧನ ಹಾಗೂ ಕಷಾಯಗಳ ದುಷ್ಟ ಆಸೆಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವಂಥವರಾಗಿ ಭೋಗಗಳ ದುಃಖ ಭೋಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪುಣ್ಯದ ಘಾತ ಮಾಡಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವಾಗ ಈ ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳ ಇಚ್ಛೆಯೇ ದುರ್ಗತಿ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಅವುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ದುಷ್ಟ ವಿದ್ಯೆ, ದೂಷಿತ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಅದು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮತ್ತು ಕಷಾಯಗಳ ದೃಢ ಆರೋಪಣೆ ಮಾಡುವುದಿದೆ; ಅದು ನಿಗೋದ ಮೊದಲಾದುವಲ್ಲಿ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿಸಿಯೇ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಬುದ್ಧಿವಂತರಂತೂ ಯಾವುದರಿಂದ ಜೀವದ ಕರ್ಮಬಂಧದ ವಿಧ್ವಂಸವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಅಂಥ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಅಂಥ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಆಚರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಯಾರು ಶಾಂತ ಚಿತ್ತರಿದ್ದಾರೆ, ಮಂದಕಷಾಯಿಯಿದ್ದಾರೆ, ನಿರ್ವಾಂಛಕರಿದ್ದಾರೆ, ಸಂತೋಷಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಾವಲಂಬಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಆರಾಧನೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ತಾವಾಗಿಯೇ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಿಗಳು, ಅನೇಕ ಋದ್ಧಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಯಾರು ನೀಚ ಇಚ್ಛೆಯ ಧಾರಕರಿದ್ದಾರೆ, ಹೀನ ಪುಣ್ಯದ ಧಾರಕರಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯ ಅನುಸಾರ ಯಾವುದೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅನೇಕ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅನೇಕ ವಿಪತ್ತಿಗಳೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. **ಆದುದರಿಂದ ವೀತರಾಗ ಧರ್ಮದ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನೀಚ ಧ್ಯಾನ, ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.**

ರೂಪಾತೀತ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ : ಶರೀರ ಮೊದಲಾದ ನೋಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ರಹಿತ, ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪ ನಿಜಾನಂದಮಯ, ಶುದ್ಧ, ಅಮೂರ್ತ, ಅವಿನಾಶೀ, ಅಜನ್ಮ, ಸ್ಪರ್ಶ-ರಸ-ಗಂಧ-ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಪುದ್ಗಲ ವಿಕಾರರಹಿತ, ಅನಂತಜ್ಞಾನ, ಅನಂತದರ್ಶನ, ಅನಂತಶಕ್ತಿ, ಅನಂತಸುಖ ಸ್ವಭಾವೀ, ಸ್ವಾಧೀನ, ನಿರಾಕುಲ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ, ಸಿದ್ಧ, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದಂಥ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವದ ಚಿಂತನ ಮಾಡುವುದು ಅದು ರೂಪಾತೀತ ಧ್ಯಾನವಿದೆ. ಚಿತ್ತದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯು ಧ್ಯಾನವಿದ್ದರೂ ಸಿದ್ಧ ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಗುಣ ಸಮೂಹ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವರೂಪದ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲವುಗಳ ಆಶ್ರಯ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು **ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಅದುವೇ ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನವಿದೆ.**

ಸಿದ್ಧ ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಗುಣಸಮೂಹದ ಸ್ವಭಾವರೂಪವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಭವ ಮಾಡುವುದೆಂದರೇನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯುಕ್ತವಾಗುವುದಿದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಂತೂ ಸಮಾನತೆಯಿದೆ; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಗುಣಗಳು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಿವೆ, ಸಿದ್ಧ ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳು ಕರ್ಮಗಳ ಅಭಾವವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ನಿರಂತರ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಎಂಥ ದೃಢ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರ ಸ್ವಭಾವವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು

ಬರುತ್ತದೆ ಅವನಿಗೆ ರೂಪಾತೀತ ಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ರೂಪಾತೀತ ಧ್ಯಾನದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನದ ವರ್ಣನೆ ಸಮಾಪ್ತ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ : ಈಗ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವ ಅವಸರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದ ಪರಿಣಾಮವು ಏಕದೇಶ ಮಾತ್ರ ಕೂಡ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಕೂಡ ಆಗಮದ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಕ್ತ್ವ ವೀತರ್ಕವೀಚಾರ, ಏಕತ್ವ ವಿತರ್ಕ ಅವೀಚಾರ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕ್ರಿಯಾ ಪ್ರತಿಪಾತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯುಪರತ ಕ್ರಿಯಾನಿವರ್ತಿಯೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಗಳಂತೂ ಪೂರ್ವಗಳ ಜ್ಞಾತಾ ದ್ವಾದಶಾಂಗದ ಧಾರಕರಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಎರಡು ಶುಕ್ಲ ಧ್ಯಾನಗಳು ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಆಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಶುಕ್ಲ ಧ್ಯಾನವಂತೂ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಮೂರು ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಶುಕ್ಲ ಧ್ಯಾನವು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಯೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮೂರನೇ ಶುಕ್ಲ ಧ್ಯಾನವು ಕೇವಲ ಒಂದು ಕಾಯಯೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಶುಕ್ಲ ಧ್ಯಾನವು ಅಯೋಗಿಗೇನೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಥಕ್ತ್ವವಿತರ್ಕವೀಚಾರ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ : ಮೊದಲನೇ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವಂತೂ ಸವಿತರ್ಕ, ಸವೀಚಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಸವಿತರ್ಕ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಶ್ರುತಜ್ಞಾನದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥದ ಅವಲಂಬನ ಸಹಿತವಿರುವುದಿದೆ. ಸವೀಚಾರ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಬದಲಾಗುವುದಿದೆ. ಅರ್ಥದ ಬದಲಾವಣೆ, ಶಬ್ದದ ಬದಲಾವಣೆ, ಯೋಗದ ಬದಲಾವಣೆ ಸಹಿತ ಯಾವ ಧ್ಯಾನವಿದೆ ಅದು ಪೃಥಕ್ತ್ವವಿತರ್ಕ ವೀಚಾರಧ್ಯಾನವಿದೆ. ಅನೇಕ ಶಬ್ದ, ಪದಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಯೋಗಗಳ ಬದಲಾಗುವಿಕೆಯು ಈ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. (ಆದರೆ ಈ ಧ್ಯಾನವು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವುದರಿಂದ ಆ ಧ್ಯಾನ ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಅರ್ಥ, ಶಬ್ದ, ಯೋಗಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಿವೆಯೆಂಬುದರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಇದರ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆ.)

ಎರಡನೇ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವು ಶ್ರುತದ ಒಂದು ಶಬ್ದ, ಒಂದು ಅರ್ಥ (ಪದಾರ್ಥ) ಒಂದು ಯೋಗದ ಅವಲಂಬನದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದರ ಅವಲಂಬನೆ ಮಾಡಿದೆ ಆದರಿಂದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಬದಲಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಏಕತ್ವವಿತರ್ಕ ಅವೀಚಾರ ನಾಮದ ಎರಡನೆಯ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರುತ ಜ್ಞಾನದ ಹೆಸರು **ವಿತರ್ಕ**ವಿದೆ, ಮತ್ತು ಅರ್ಥ (ಪದಾರ್ಥ) ವ್ಯಂಜನ ಹಾಗೂ ಯೋಗದ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಎಂದರೆ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗುವುದರ ಹೆಸರು **ವೀಚಾರ**ವಿದೆ. 'ಅರ್ಥ'ವೆಂಬ ಹೆಸರಂತೂ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ ಧ್ಯೇಯದ್ದಿದೆ; ಆ ಧ್ಯೇಯವು ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯವಿರುತ್ತದೆ. **ವ್ಯಂಜನ** ನಾಮವು ವಚನದ್ದಿದೆ. **ಯೋಗ** ನಾಮವು ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಚಲನವಲನರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಯದ್ದಿದೆ. **ಸಂಕ್ರಾತಿ** ನಾಮವು ಪರಿವರ್ತನದ್ದಿದೆ. ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು, ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಅದು ಸಂಕ್ರಾತಿಯ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಒಂದು ಶ್ರುತದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಅನ್ಯ ಶ್ರುತದ ವಚನವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು, ಅದರ ವಚನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅನ್ಯಶ್ರುತದ ವಚನಗಳ ಅವಲಂಬನೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ವ್ಯಂಜನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಿದೆ. ಕಾಯಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಅನ್ಯ ಯೋಗವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಯೋಗ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಿದೆ. ಇಂಥ ಪರಿವರ್ತನವನ್ನು ವೀಚಾರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷದಿಂದ ಯಾವ ನಾಲ್ಕು ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅದರಂತೆ ಮೊದಲು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಗುಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸಾರ ಅಭಾವ ಮಾಡುವುದರ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವು ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಧಾರಣ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಧ್ಯಾನದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನದ ವಿಧಿ : ಇಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ಆರಂಭ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಪರಿಕರಗಳು (ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು) ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಮೂರು ಉತ್ತಮ ಸಂಹನನ ಸಹಿತ ಪರೀಷಹಗಳ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಸಹನೆ ಮಾಡುವುದರ ಶಕ್ತಿಯು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ಸಂಯೋಗದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪರ್ವತ, ಗುಹೆ, ಕಂದರ, ನದಿಯದಡ, ಕೊಳ್ಳ, ವೃಕ್ಷಗಳ ಪೊಟರೆ, ಸ್ಮಶಾನ, ಜೀರ್ಣ ಉದ್ಯಾನ, ಶೂನ್ಯಗೃಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದಲ್ಲಿ ಬರಿದಾದ ಸ್ಥಾನವಿರಬೇಕು. ಆ ಸ್ಥಾನವು ಕೂಡ ಸರ್ಪ, ಮೃಗ, ಪಶು, ಪಕ್ಷೀ, ಮನುಷ್ಯರುಗಳ ಬರ-ಹೋಗುವಿಕೆಯಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿರಬೇಕು; ಆಕಸ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟಕ, ಚೇಳು, ಸೊಳ್ಳೆ, ನೊಣ, ಜೇನುನೊಣ, ಚಿಕ್ಕಾಡು ಮೊದಲಾದ ಜೀವಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಶೀತ, ಉಷ್ಣ ಗಾಳಿ, ಬಿಸಿಲು, ಮಳೆ, ಮೈಕೊರೆಯುವ ಚಳಿಗಳ ಬಾಧೆಯಿರಬಾರದು; ಒಳಗೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ಕಾರಣಗಳ ಅಭಾವವಿರಬೇಕು.

ಇಂಥ ಪವಿತ್ರ, ಅನುಕೂಲ, ಸ್ಪರ್ಶ ಯೋಗ್ಯವಾದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸುಖದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಸಮ, ಸರಳ, ಕಠೋರತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಶರೀರವನ್ನು ನಿಶ್ಚಲ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎಡಗೈಯ ಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಲಗೈಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೆರೆಯದೆ ಅರ್ಧೋನ್ಮಿಲಿತ ನೇತ್ರರಾಗಿ, ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿಸದೇ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆಡಬೇಕು. ಮಧ್ಯ ಹೃದಯ, ಉದರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ನೇರವಾಗಿಡಬೇಕು. ಶರೀರದ ಜಂಭವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಗಳಲ್ಲಿ, ಮಸ್ತಕ, ಅಧರಗಳ ಗಂಭೀರತೆ ಸರಳತೆಗಳ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಪ್ರಸನ್ನವದನವಿರಬೇಕು.

ನಿಮೇಷರಹಿತ ಸ್ಥಿರ ಸೌಮ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಸಹಿತರಾಗಿ, ನಿದ್ರೆ, ಆಲಸ್ಯ, ಕಾಮ,ರಾಗ, ರತಿ, ಅರತಿ, ಶೋಕ, ಹಾಸ್ಯ, ಭಯ, ದ್ವೇಷ, ಗ್ಲಾನಿಗಳನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ, ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ಮಂದ-ಮಂದವಾಗಿರಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಸಾಧುಗಳು ನಾಭಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು (ನಿರೋಧಿಸಿ) ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು ಹಾಗೆ ನಿಶ್ಚಲ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪ್ರಶಸ್ತ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರ ಮನಸ್ಕಾಗಿ, ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹದ ಉಪಶಮತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ, ಸಾವಧಾನಪೂರ್ವಕ ಶರೀರದ ಚಲನ-ವಲನ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತ, ಮಂದ-ಮಂದ ಉಶ್ವಾಸ-ನಿಶ್ವಾಸರೂಪದ ಸಮ್ಯಕ್ ನಿಶ್ಚಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾಡಿ, ಕ್ಷಮಾಶೀಲರಾಗಿ; ಬಾಹ್ಯ-ಅಭ್ಯಂತರ ದ್ರವ್ಯ-ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತ; ಶ್ರುತದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡುವಂಥ ಸಾಧುಗಳು ಅರ್ಥ, ವ್ಯಂಜನ, ಕಾಯ, ವಚನಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನತೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿತ ಮಾಡುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬಲದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ರಹಿತ, ನಿಶ್ಚಲತೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ, ಹರಿತತನವಿಲ್ಲದ ಮೊಂಡ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಾದ ನುಣುಪಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ, ಎಂಟನೇ, ಒಂಭತ್ತನೇ, ಹತ್ತನೆಯ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳ ಭಾವವುಳ್ಳ ಸಾಧುಗಳು ಕೂಡ ಸಂಜ್ವಲನ ಕಷಾಯದ ಉದಯದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ, ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಲದ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದೆ, ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಕಷಾಯದ ಉದಯದ ಆಘಾತದಿಂದ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಲತೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ, ಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮದ ಸಮಸ್ತ ಉದಯದ ನಾಶವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ, ನಿದಾನವಾಗಿ ಕರುಣಾರೂಪ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಉಪಶಮ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯ ಮಾಡುತ್ತ ಪೃಥಕ್ತ್ವ ವಿತರ್ಕ ವೀಚಾರ ಧ್ಯಾನದ ಧಾರಕನಾಗುತ್ತಾನೆ.